

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Ξενοφώντα, «Ελληνικά», 2. 4. § 18-23

Τίτλος:

«Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση»

Συγγραφή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εφαρμογή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση

Εφαρμογή σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Δημιουργία σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Από 16-01-2015 έως 28-01-2015

Σχολική μονάδα

2ο Γενικό Λύκειο Σερρών

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ξενοφώντας, «Ελληνικά», 2. 4. § 18-23

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: Το προκείμενο σενάριο διδασκαλίας διεξήχθη στο εργαστήριο υπολογιστών, εκτός από την πρώτη ώρα που είχε οργανωτικό χαρακτήρα και έγινε στη σχολική αίθουσα.

II. Εικονικός χώρος: Για τις ανάγκες του σεναρίου δημιουργήθηκε το Wiki: makypt.pbworks.com [Με προσωπικό κωδικό για κάθε μαθητή και κωδικούς επισκέπτη: visitor1 & 1visitor] .

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση ενός σεναρίου με αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο, αποτελεί η διάθεση του διδάσκοντος για πειραματισμούς και εναλλακτικές διδακτικές διαδρομές. Θα πρέπει να έχει πεισθεί για την προστιθέμενη αξία των ΤΠΕ, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει την πρόταση απέναντι σε ενστάσεις ή αμφιβολίες. Θεωρείται, επίσης, αυτονόητο ότι το σενάριο επιβάλλεται να υλοποιηθεί στο φυσικό του χρόνο, δηλαδή αμέσως μετά τη διδασκαλία της προηγούμενης ενότητας (λόγος του Θρασύβουλου), ώστε το περιεχόμενο να γίνει κατανοητό στα στενά, αλλά και στα ευρύτερα ιστορικά του πλαίσια.

Ως προς τα άλλα, οι δραστηριότητες του παρόντος σεναρίου σε σχέση με τη χρήση των ΤΠΕ δεν είναι περίπλοκες και προϋποθέτουν τη στοιχειώδη υλικοτεχνική υποδομή, δηλαδή την ύπαρξη ενός τουλάχιστον φορητού ή σταθερού υπολογιστή για κάθε ομάδα με σύνδεση στο διαδίκτυο. Απαιτείται, επίσης, συστηματική εξοικείωση των μαθητών με τα βασικά εργαλεία του MS office (κυρίως Word και Power Point) η του Open Office, με λογισμικά κατασκευής αυτοματοποιημένων ασκήσεων και με την αποτελεσματική αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο. Στο σενάριο χρησιμοποιείται και το συμπεριφοριστικό λογισμικό «Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα», το οποίο είναι απλό στη χρήση του και δεν χρειάζεται κάποιου είδους εξάσκηση. Καλό είναι ο διδάσκων να έχει κατεβάσει το λογισμικό στον υπολογιστή της συγκεκριμένης ομάδας και να έχει πειραματιστεί κάπως ο ίδιος στο παιχνίδι του λογισμικού, ώστε να κατευθύνει και τους μαθητές του στη συνέχεια. Επίσης, θα χρησιμοποιηθεί το λογισμικό Movie Maker και το λογισμικό Picasa, με τα οποία ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος ή να αναθέσει την εκμάθησή

τους σε συγκεκριμένους μαθητές πριν από την έναρξη του σεναρίου. Για την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και την ανάρτηση των εργασιών οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν κάποιες από τις εφαρμογές Web. 2.0 (περιβάλλον Wiki, ιστολόγιο μαθήματος) ανάλογα με την επιλογή του διδάσκοντος.

Σημαντική, εξάλλου, προϋπόθεση αποτελεί και η πιλοτική- πειραματική υλοποίηση μέρους του σεναρίου από τον ίδιο τον διδάσκοντα, ώστε να εντοπίσει έγκαιρα αστοχίες ή αδυναμίες του σεναρίου και είτε να προβεί στις αναγκαίες τροποποιήσεις είτε να προσχεδιάσει λύσεις, γιατί πολλές φορές εμφανίζονται απρόοπτες καταστάσεις που οφείλονται στην επανάπαυση ή στην απουσία πρόβλεψης. Τέλος, αυτονόητη θεωρείται και η εξοικείωση των μαθητών με σύγχρονες διδακτικές πρακτικές και την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και η διάθεσή τους για διαμοιρασμό και συλλογικότητα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στάθης Παπακωνσταντίνου: «Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι - Ξενοφώντα, «Ελληνικά», Α΄ Λυκείου..

Το σενάριο αντλεί

-,

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Ξενοφώντας, ως αφηγητής, συνηθίζει – όχι σπάνια – να συνοδεύει τις ιστορικές του αναφορές στα γεγονότα και με τα λόγια κάποιων προσώπων (πρωταγωνιστών), θέλοντας με τον τρόπο αυτό να αναδείξει τη συμβολή τους στη διαμόρφωση των εξελίξεων. Η μετάπτωση του πλαγίου λόγου σε ευθύ, πέρα από στοιχείο ύφους, είναι και ένα κριτήριο κατανόησης των λεπτομερειών που ο ιστορικός θεωρεί ουσιώδεις και καθοριστικές. Η έκταση του ευθέος λόγου κινείται από μία σύντομη λέξη ή

φράση και εκτείνεται στο επίπεδο της παραγράφου. Ήδη οι μαθητές, το έχουν παρατηρήσει στην παρέμβαση του Αλκιβιάδη, πριν από τη ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς, στην κυνική εμφάνιση του Κριτία και τα ικετευτικά και σκωπτικά ξεσπάσματα του Θηραμένη κατά τη διάρκεια της «δίκαιης» δίκης του. Στη συγκεκριμένη ενότητα (Ξενοφώντας, «Ελληνικά», 2. 4. § 18-23) υπάρχουν δύο περιστατικά που ο Ξενοφώντας αξιολογεί ως σημαντικά. Το πρώτο σχετίζεται με την προφητεία του μάντη και το δεύτερο με τη δυναμική παρέμβαση του Κλεόκριτου, κατά τη διάρκεια της αναίρεσης των νεκρών. Αν αυτή η παρέμβαση πυροδότησε τη θρυαλλίδα των εξελίξεων και τη διάσπαση των ολιγαρχικών, αυτό είναι κάτι που θα μπορούσε να θεωρηθεί ευλογοφανές. Στην περίπτωση όμως του μάντη, καταλαβαίνει κανείς ότι η νίκη των δημοκρατικών είναι απόρροια άλλων συσχετισμών και δεδομένων και, κατά συνέπεια, η συγκεκριμένη αναφορά του ιστορικού με την αιτιακή σχέση προς τη συντελεσθείσα νίκη κρίνεται άστοχη. Αυτά τα δύο ζητήματα επιβάλλεται να αναδειχθούν από τη μελέτη της συγκεκριμένης ενότητας, ώστε να αξιολογηθεί η κριτική ματιά και η διεισδυτικότητα της σκέψης του ιστορικού.

Παράλληλα, στο κείμενο αυτό, εκτός από τη μεταπτωτική χρήση του ευθέως λόγου, η αφήγηση διακρίνεται για τη συντομία της, με τον ιστορικό να αποδίδει με τρόπο ευσύνοπτο τα γεγονότα που οδήγησαν στην πτώση της τυραννίας. Κατά την αφήγηση, αναδεικνύονται ανθρώπινες συμπεριφορές και στάσεις, θέματα κοινωνικής και πολιτικής ζωής, αλλά και θέματα βαθύτατα φιλοσοφικά, τα οποία επιβάλλεται να αναδειχθούν μέσα από συγκεκριμένες μαθητικές δραστηριότητες.

Υπάρχει, ωστόσο, και η γλωσσική διάσταση του κειμένου, που δεν πρέπει να αγνοηθεί. Πέρα από τη μετάφραση, που είναι απαραίτητη για την εμβριθή κατανόηση, συγκεκριμένα γραμματικά (παραθετικά) και συντακτικά (σύστοιχο αντικείμενο, χρονική μετοχή) φαινόμενα κυριαρχούν στη συγκεκριμένη ενότητα, προσφέροντας ερεθίσματα για τη μελέτη των φαινομένων αυτών. Ο λόγος του Κλεόκριτου, φέρει όλα τα χαρακτηριστικά του ρητορικού λόγου. Ένας λόγος

προσεκτικά καλοσχεδιασμένος και αποτελεσματικός, εμφανίζεται από τον ιστορικό ως ένα αυθόρμητο ξέσπασμα οργής. Η ανάδειξη των χαρακτηριστικών των κειμενικών ειδών που συναιρούνται στο κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας, κρίνεται ενδιαφέρουσα, αφού απαιτεί την οξυδέρκεια και τη συνδυαστική ικανότητα των μαθητών.

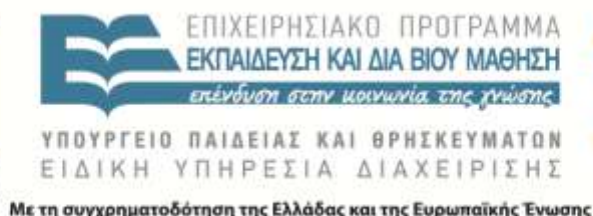
Τέλος, η αναπόφευκτη σύγκριση με σύγχρονες καταστάσεις, η ανεπηρέαστη αξιολόγηση συμπεριφορών και δράσεων, η ιστορική ενσυναίσθηση και η επιβολή και αναγνώριση κοινωνικών προτύπων είναι στοιχεία που κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας μπορούν να λειτουργήσουν ως το κοινό έδαφος για τη διαπραγμάτευση των ταυτοτήτων τόσο του διδάσκοντος, όσο και του μαθητή.

Μια διδακτική πρόταση με ενσωμάτωση των ΤΠΕ, εφόσον κινείται στη βάση των προηγούμενων παραδοχών, και εμπλέκει ενεργά τους μαθητές με την αξιοποίηση της διερευνητικής - ανακαλυπτικής μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, έχει πολλές πιθανότητες να φωτίσει ολόπλευρα το κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας, προσφέροντας αφορμές για γόνιμο προβληματισμό και ευαισθητοποίηση πάνω σε κρίσιμα θέματα, χωρίς να παραγνωρίζεται και παράμετρος των εξετάσεων που για πολλούς μαθητές κρίνεται μείζονος σημασίας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Είναι σαφές ότι η πραγματικότητα που επιβάλλει το νέο εξεταστικό σύστημα στο Λύκειο (τράπεζα θεμάτων, συνυπολογισμός της ετήσιας βαθμολογίας για την εισαγωγή στην τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κ.λπ.) αντιστρατεύεται κάθε απόπειρα απόδρασης από το σφιχτό εναγκαλισμό του αναλυτικού προγράμματος. Έτσι, λοιπόν, ένα σενάριο διδασκαλίας με ΤΠΕ, πέρα από τις προεκτάσεις και τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, εκ των πραγμάτων θα πρέπει να συνυπολογίζει και τις απαιτήσεις των εξετάσεων, καθώς επίσης και τον ωφέλιμο διδακτικό χρόνο, ώστε να μη θεωρείται ανεδαιφικό ή εξωπραγματικό. Με βάση τη διαπίστωση αυτή, ένα σενάριο,

εκτός των άλλων, θα πρέπει οπωσδήποτε να ενσωματώνει τη γνώση της μετάφρασης και την ευρύτερη κατανόηση του κειμένου, γραμματική, συντακτικό και λεξιλογικές ασκήσεις, ώστε να μην χρειάζεται να ξαναδιδασχθεί για τις «εξετάσεις» η συγκεκριμένη ενότητα.

Ο τίτλος του σεναρίου «Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση» είναι ενδεικτικός των τριών νοηματικών πυλώνων του κειμένου. Στην πρώτη ενότητα δεσπόζει η εμβληματική μορφή του μάντη που φαίνεται να επισκιάζει ακόμη και τον Θρασύβουλο, τον αρχηγό των επαναστατών, στη δεύτερη εμφανίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος του κήρυκα και στην τρίτη καταγράφονται οι διεργασίες που οδήγησαν στην αντικατάσταση των τυράννων. Το άδοξο τέλος του Κριτία, που στέρησε την τυραννία από τον κύριο εκφραστή της και οδήγησε στη διάλυσή της, καλύπτεται με μια απλή αναφορά από τον Ξενοφώντα.

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης ενότητας δεν παρουσιάζει δυσκολίες ως προς την πρόσληψη και την κατανόησή του και αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης ενότητας. Είναι ήδη γνωστό, λοιπόν, το σκηνικό της μάχης, η σπουδαιότητα της επικείμενης αναμέτρησης, αλλά και η ψυχολογία των αντιπάλων που αναδύθηκε μέσα από τον εμψυχωτικό λόγο του Θρασύβουλου. Η ενότητα ξεκινά με αναφορά στην απόλυτη ησυχία και ηρεμία που ακολούθησε τον λόγο του ηγέτη των εξόριστων δημοκρατικών. Είναι η στιγμή της αυτοσυγκέντρωσης και της απάντλησης θάρρους, εν αναμονή του συνθήματος για είσοδο στη μέθη της μάχης. Ο Ξενοφώντας, ξέρει να επιβραδύνει και να επιταχύνει την αφήγησή του, διατυπώνοντας επιγραμματικά ό,τι θεωρείται αναμενόμενο ή φυσιολογικό και αναλύοντας εκείνα τα σημεία και τις λεπτομέρειες που ο ίδιος αξιολογεί ως καθοριστικές. Ο μάντης προβλέπει ότι η νίκη θα είναι με το μέρος των επαναστατών, αρκεί η πρώτη απώλεια να είναι από την πλευρά τους. Παράλληλα, διαισθάνεται και το θάνατό του. Και στις δύο προβλέψεις ο μάντης επαληθεύτηκε. Τη νίκη κέρδισαν οι δημοκρατικοί και οι απώλειες από την πλευρά των ολιγαρχικών ήταν πολλές.

Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ο θάνατος του στυγερού δυνάστη, του Κριτία. Οι νικητές δημοκρατικοί σεβάστηκαν τους νεκρούς στο πεδίο της μάχης, αφαιρώντας τους μόνο τα όπλα. Κατά τη διάρκεια της αναίρεσης των νεκρών οι αντίπαλοι συζητούν μεταξύ τους και ο Κλεόκριτος με τη δυνατή φωνή μονοπωλεί το ενδιαφέρον, αποσπώντας όλων την προσοχή.. Με έναν λόγο βαθύτατα συναισθηματικό απευθύνεται στους ολιγαρχικούς, ζητώντας τους να εγκαταλείψουν τους Τριάκοντα και να επαναφέρουν την ομόνοια και την ελευθερία στην πόλη. Αναφέρεται στους κοινούς κοινωνικούς, πολιτικούς και θρησκευτικούς δεσμούς, καθώς και στη φιλία και τη συγγένεια, υπογραμμίζοντας ότι η όποια έχθρα ανάμεσά τους είναι τεχνητή, ενώ αυτά που τους ενώνουν είναι πολλά. Ο λόγος του, θορύβησε τους ολιγαρχικούς που άρχισαν σιγά σιγά να διασπώνται. Την επόμενη μέρα, οι Τριάκοντα, αδύναμοι πλέον, έχουν απομονωθεί και οι τρισχίλιοι διαφωνούν. Όσοι διέπραξαν εγκλήματα επιμένουν για δυναμική αντιμετώπιση των επαναστατών, γιατί ασφαλώς δεν θέλουν να λογοδοτήσουν για αυτά. Όσοι είχαν τη συνείδηση και τα χέρια τους καθαρά, και αυτοί ήταν οι περισσότεροι, σκέφτονται λογικά και ψύχραιμα και προχωρούν στην καθαίρεση των Τριάκοντα, τους οποίους αντικατέστησαν με μια εκλεγμένη δεκαρχία με αναλογική εκπροσώπηση όλων των φυλών.

Μια δεύτερη και πιο κριτική ανάγνωση του κειμένου φέρει στην επιφάνεια πολλά επίμαχα στοιχεία και σημεία, τα οποία λειτουργούν και ως πρόκληση για περαιτέρω διερεύνηση μέσω της ομαδικής δραστηριοποίησης των μαθητών. Ως τέτοια στοιχεία ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω:

- ✓ Ο χώρος, ο χρόνος, το σκηνικό και η έκβαση της μάχης.
- ✓ Η μαντεία και οι μάντεις στην αρχαία Ελλάδα και σήμερα.
- ✓ Οι εορτές, οι αγώνες, οι θυσίες, οι χοροί και τα μυστήρια στην αρχαία Ελλάδα.
- ✓ Οι φιλικοί και οι συγγενικοί δεσμοί ως παράγοντες κοινωνικής συνοχής.
- ✓ Η «σκύλευση» των νεκρών και η αναίρεσή τους από το πεδίο της μάχης.

- ✓ Η κοινή μοίρα των ανθρώπων και η ματαιοδοξία του Κριτία.
- ✓ Η κατάρτα και τα δεινά του εμφυλίου πολέμου.
- ✓ Η ταπεινότητα και η συντριβή στην ιδέα του μάταιου και στον φόβο της επικείμενης τιμωρίας, όταν η αίσθηση της παντοδυναμίας αποδεικνύεται φενάκη απατηλή.
- ✓ Ίσως καθυστερημένα και αργά, αλλά στο τέλος πάντα πρυτανεύει η λογική υπό το βάρος της ανάγκης ή της ανάκρουσης πρύμνης προ των εφιαλτικών αδιεξόδων και των κινδύνων για μη αναστρέψιμες, ανήκεστες βλάβες.
- ✓ Το σύστοιχο αντικείμενο και η χρονική μετοχή.
- ✓ Τα παραθετικά των επιθέτων. Η κλίση και η χρήση τους στον λόγο.
- ✓ Ο Ξενοφώντας ως αφηγητής.
- ✓ Ο ένθετος ευθύς λόγος στα πλαίσια της ιστορικής αφήγησης.

Τα θέματα αυτά, αλλά και πολλά άλλα, με τη βοήθεια των ΤΠΕ θα αναδειχθούν μέσω του συγκεκριμένου σεναρίου. Κύριο χαρακτηριστικό των υποθεμάτων του σεναρίου είναι η εναργής σχέση τους με το ίδιο κείμενο, από το οποίο εκπορεύονται και στο οποίο επιστρέφουν, καθώς η προσέγγιση είναι καθαρά κειμενοκεντρική. Έτσι, παρόλο που η έμφαση επικεντρώνεται στην ποιότητα (αυτενέργεια, ανακαλυπτική μάθηση, κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση), αναδύεται και η ποσοτική διάσταση και ο ωφελιμιστικός χαρακτήρας, αφού μέσα από τις δραστηριότητες καλύπτονται ικανοποιητικά και οι ανάγκες των εξετάσεων.

Εν κατακλείδι, το σενάριο στοχεύει στη διαμόρφωση ενός συνεργατικού περιβάλλοντος, ενός χώρου δυναμικής αλληλεπίδρασης ατομικών εμπειριών και συλλογικής έκφρασης, ενός καμβά προκλήσεων και ερεθισμάτων για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση. Η επιτυχία του σεναρίου εξαρτάται από τον καλό σχεδιασμό, την προσεγμένη του προσαρμογή στα δεδομένα της τάξης και τη θετική ανταπόκριση όλων των μαθητών.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ – ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν ότι η νίκη στον πόλεμο δεν «κατάγεται» με τρόπο μεταφυσικό, αλλά προκύπτει ως αποτέλεσμα της δράσης συγκεκριμένων αιτίων, συγκεκριμένων συσχετισμών και κατανομής ισχύος των εμπολέμων.
- Να αναζητήσουν πληροφορίες για τη μαντική τέχνη, να αναδείξουν τον θεόπνευστο χαρακτήρα της και να επισημάνουν τον ρόλο των μαντείων και των μάντεων στις αρχαίες κοινωνίες.
- Να ανιχνεύσουν την ύπαρξη μεταλλαγμένων μορφών μαντικής στις σύγχρονες κοινωνίες και να εξηγήσουν την αναγκαιότητα που υπηρετούν, αλλά και τη σκοπιμότητα που τις επιβάλλει και τις συντηρεί.
- Να γνωρίσουν εκδηλώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα του αρχαίου κόσμου και να κατανοήσουν τη συμβολή τους στην εδραίωση του συλλογικού πνεύματος και της κοινωνικής συνοχής. Η αδρομερής αναφορά στις σπουδαιότερες εορτές, στις θυσίες, στις λατρευτικές εκδηλώσεις και στα μυστήρια, αναμένεται να εμπλουτίσει τις γνώσεις των μαθητών, ώστε να αναστοχαστούν και να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι εκδηλώσεις αυτές σφυρηλατούν τη συναλληλία και ενδυναμώνουν τον κοινωνικό ιστό.
- Να συνειδητοποιήσουν τη φρίκη και την αγριότητα του εμφυλίου πολέμου που φέρνει αντιμέτωπους ακόμη και ανθρώπους με κοινούς πολιτικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς και συγγενικούς δεσμούς.
- Με αφορμή το άδοξο τέλος του Κριτία, να κατανοήσουν ότι η ματαιοδοξία δεν κατατάσσεται στις ανθρώπινες αρετές και ότι η δύναμη δεν διαρκεί για πάντα.
- Να κατανοήσουν ότι η συμπεριφορά των νικητών απέναντι στους νεκρούς του εχθρού αναδεικνύει ταυτόχρονα και το ήθος τους, έστω και αν

πανθομολογείται ότι η σκοπιμότητα του πολέμου μεταλλάσσει και αποθηριώνει τον άνθρωπο.

- Να εντοπίσουν στον λόγο του Κλεόκριτου στοιχεία προπαγάνδας και να αποτιμήσουν τη δύναμη της στις σύγχρονες κοινωνίες.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι τύραννοι δεν έχουν τελικά φίλους, αλλά μόνο πρόσκαιρα ιδιοτελείς υποστηρικτές και ότι, όταν η εξουσία τους κλονιστεί, μένουν τραγικά μόνοι δεχόμενοι «εξ οικείων» τα βέλη.
- Να διαπιστώσουν ότι η στάση του καθενός απέναντι σε διλήμματα υπαγορεύεται και προσδιορίζεται από τον μέχρι τώρα «βίο και πολιτεία» του, τη γενικότερη στάση ζωής και την κοσμοθεωρία του..
- Να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν ως φυσιολογική, από άποψη ψυχολογίας, την εμμονή σε τυφλή μέχρις εσχάτων αδιέξοδη αναμέτρηση εκείνων, που έχουν πρωτοστατήσει σε εγκληματικές πράξεις.
- Να συνειδητοποιήσουν την αδήριτη αναγκαιότητα να πρυτανεύει στις ανθρώπινες κοινωνίες η δικαιοσύνη και η λογική ως ελεύθερη επιλογή και έκφραση σύνεσης και ορθοφροσύνης και όχι όταν δεν υπάρχει άλλη επιλογή.
- Να διαμορφώσουν ταυτότητα υπεύθυνου και δημοκρατικού ατόμου, να αποδοκιμάσουν την τυραννία και τον αυταρχισμό, να υιοθετήσουν αντιπολεμική στάση και να εσωτερικεύσουν αξίες και ιδανικά που διακονούν την ειρήνη, την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες της γλώσσας και του ύφους του Ξενοφώντα και να τα συνδέσουν με τις ανάγκες της ιστορικής αφήγησης.
- Να εντοπίσουν στο κείμενο του Ξενοφώντα την παρουσία των στιγμιαίων και των εξακολουθητικών χρόνων του ρήματος και τη λειτουργία της

προτερόχρονης χρονικής μετοχής και να συνδέσουν τις παραπάνω επιλογές με την κατάδειξη της λογικής και χρονικής αλληλουχίας των γεγονότων.

- Να ανιχνεύσουν την παρουσία αποσπασμάτων ευθέως λόγου σε ένα κείμενο κατ' εξοχήν αφηγηματικό και να κατανοήσουν τη λειτουργία του.
- Να αποτυπώσουν τη δομή του λόγου του Κλεόκριτου, ανιχνεύοντας την παρουσία στοιχείων ρητορικής και συγκεκριμένων λεκτικών επιλογών που υπηρετούν την επίκληση στο συναίσθημα ως βασικής μεθόδου πειθούς.
- Να εντοπίσουν τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου με βάση τα κριτήρια της νέας ελληνικής.
- Να εντοπίσουν την παρουσία των λέξεων του αρχαίου κειμένου σε ομόρριζες, παράγωγες ή σύνθετες λέξεις της νέας ελληνικής.
- Να κατανοήσουν την ελλειπτικότητα και τον τρόπο σχηματισμού του σύστοιχου αντικειμένου.
- Να ασκηθούν συστηματικά στον τρόπο σχηματισμού των παραθετικών και να αιτιολογήσουν τη χρήση του συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, ανιχνεύοντας τις προθέσεις των υποκειμένων.
- Να κατανοήσουν τη σημασία της πολυτροπικής έκφρασης για την κωδικοποίηση και την οπτικοποίηση πληροφοριών.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση αποδομούν τον λόγο και να επιχειρούν να διαγνώσουν σκοπιμότητες, διαθέσεις και προσθέσεις, πίσω από κάθε γλωσσική επιλογή.
- Να στέκονται κριτικά απέναντι σε λαϊκές δοξασίες και απλοϊκές παραδοχές, να τοποθετούν με αλληλουχία τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου και να ανιχνεύουν την ύπαρξη ή μη αιτιακής σχέσης ανάμεσά τους.

- Να ασκηθούν στην κατανόηση των γεγονότων μέσω της ενσυναίσθησης και να αποτιμούν τη σημασία τους και τη σπουδαιότητά τους στην κλίμακα της μικροϊστορίας αρχικά και σε επίπεδο μακροϊστορίας στη συνέχεια.
- Να είναι σε θέση να κατανοούν και να ερμηνεύουν ανθρώπινες συμπεριφορές και στάσεις και να συγκρίνουν παράλληλα ιστορικά γεγονότα.
- Να ασκηθούν στην αναγωγή του ειδικού και συγκεκριμένου σε κάτι μονιμότερο και γενικό και στην εξαγωγή ευρύτερων συμπερασμάτων για την κοινωνία και την ανθρώπινη φύση.
- Να αναζητούν την παρουσία και την αποτύπωση συγκεκριμένων γεγονότων ή καταστάσεων τόσο στο σήμερα, όσο και στον ευρύτερο χώρο της τέχνης, διευρύνοντας έτσι την οπτική τους στα πλαίσια μιας ολιστικής θεώρησης των πραγμάτων.
- Να ασκηθούν στην ομαδική εργασία, στη δοτικότητα και στο διαμοιρασμό, ώστε με τρόπο υπεύθυνο να συνεισφέρουν στην επίτευξη κοινών στόχων, αναπληρώνοντας τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις τους μέσα από την συνεργασία και τη δυναμική αλληλεπίδραση.
- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους του διαδικτύου, αλλά και να επιλέγουν τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων.
- Να αξιοποιούν τις ΤΠΕ για την ανάλυση, επεξεργασία και διαγραμματική απόδοση του αρχαίου κειμένου.

Διδακτικές πρακτικές

Στο συγκεκριμένο σενάριο ενσωματώνονται πρακτικές παραδοσιακής διδασκαλίας συνδυασμένες με πρακτικές που απελευθερώνουν το μαθητή και τον καθιστούν κυρίαρχο συντελεστή της διδακτικής πράξης. Συνυφαίνονται στατικά και δυναμικά στοιχεία διδασκαλίας, αφού η απεμπλοκή από τις ισχύουσες διδακτικές πρακτικές θεωρείται πρακτικά ανεφάρμοστη. Υιοθετούνται βασικές αρχές της *θεωρίας του*

γνωστικού εποικοδομισμού (Piaget) και της υποβοηθούμενης ανακαλυπτικής μάθησης (J. Bruner) με την παράλληλη αξιοποίηση δυναμικών περιβαλλόντων που δημιουργούνται με τη βοήθεια των ΤΠΕ αλλά και τη γόνιμη αλληλεπίδραση στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Αρχικά, η στοχοθεσία επικεντρώνεται στην γλωσσική κατάκτηση του κειμένου. Στην περίπτωση αυτή, ο μαθητής αυτενεργεί βέβαια, αλλά τα βήματά του είναι ως ένα σημείο καθοδηγούμενα, γιατί προέχει η ανάγκη της ορθής πρόσληψης του αρχαίου κειμένου με τους μαθητές να κινούνται πάνω σε γνώριμο κοινό έδαφος. Στη συνέχεια, και καθώς η στοχοθεσία διευρύνεται, οι ΤΠΕ μετατρέπονται σε βασικό μοχλό προώθησης της κριτικής σκέψης και μετασχηματισμού ταυτοτήτων των υποκειμένων της διδακτικής πράξης. Έτσι, λοιπόν, μέσα από τη λειτουργία της ομάδας, ο μαθητής καλείται να δώσει απαντήσεις σε δοσμένα ερωτήματα, αξιοποιώντας πληροφορίες και προγενέστερες γνώσεις, και να συνεισφέρει στην συνεργατική παραγωγή πολυτροπικού υλικού. Μέσα από την υπεύθυνη εμπλοκή του στις ομαδικές εργασίες, αναμένεται ο μαθητής να προσεγγίζει τη γνώση διαλεκτικά, να ενισχύσει τη διάθεσή του για ανάληψη πρωτοβουλιών και να τονώσει την αυτοπεποίθησή του. Παράλληλα, αναμένεται να υιοθετήσει τη στάση αυτενέργειας που επιδρά μορφωτικά, προάγοντας την ενεργητικότητα και αναπτύσσοντας την κρίση, τη φιλομάθεια και τη φιλοπονία. Η δημιουργική έκφραση ωστόσο, που αποτελεί βασική συνιστώσα της διδακτικής πρότασης, προϋποθέτει και τη χειραφέτηση από παγιωμένες αντιλήψεις και διδακτικά σχήματα που πολλές φορές αποτελούν τροχοπέδη για νέους πειραματισμούς και θέτουν ασφυκτικά όρια.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Τα αποσπάσματα από τα «Ελληνικά» του Ξενοφώντα, που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο της Α΄ Λυκείου, μεταφέρουν τους μαθητές στην αποφράδα για την αρχαία Αθήνα περίοδο 405-403 π.Χ. Γεγονότα όμως, άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους,

προσλαμβάνονται από τους μαθητές ως αυτόνομα και αυτοτελή, λόγω της μονοδιάστατης έμφασης στο γλωσσικό μέρος (μετάφραση, γραμματική, συντακτικό, λεξιλόγιο). Το γεγονός ότι κάποια αποσπάσματα διδάσκονται περιληπτικά και αποκόπτουν την οργανική συνέχεια ενδεχομένως να ενισχύει την εικόνα της αυτονομίας των αποσπασμάτων, στερώντας τους μαθητές τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την εσωτερική και λειτουργική αλληλουχία των γεγονότων. Η ήττα στους Αιγός ποταμούς, το διπλωματικό παρασκήνιο που οδήγησε στην ταπεινωτική παράδοση, η οδυνηρή εμπειρία της τυραννίας και η αποκατάσταση της δημοκρατίας είναι γεγονότα που δεν είναι ασύνδετα μεταξύ τους.

Έχουμε, λοιπόν, μπροστά μας κείμενα που δεν είναι μόνο λέξεις, δηλαδή γλωσσικό υλικό, αλλά και ιστορία. Εκ των πραγμάτων ο εκπαιδευτικός είναι αναγκασμένος να ισορροπεί ανάμεσα στις απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών και στο επίπεδο των μαθητών του. Έτσι, τις περισσότερες φορές, όχι σκόπιμα ίσως, υποτάσσει τη διδασκαλία του σε μια «φροντιστηριακού» τύπου λογική, δίνοντας την πρωτοκαθεδρία στη γλώσσα έναντι του περιεχομένου το οποίο προσεγγίζεται επιδερμικά. Η λειτουργία της τράπεζας θεμάτων που τελευταία έχει θεσπιστεί ως μέθοδος εξέτασης των μαθητών του Λυκείου αναμένεται να επιδεινώσει περαιτέρω τα πράγματα, αποστραγγίζοντας τη διδασκαλία από κάθε στοιχείο καινοτομίας και δημιουργικότητας.

Επομένως, το στοίχημα για σενάριο διδασκαλίας που αξιοποιεί τις ΤΠΕ είναι κατά πόσο μπορεί να συμβάλει στην παράλληλη ανάδειξη γλώσσας και περιεχομένου και στη δημιουργία προϋποθέσεων για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση.

Η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα (Ξενοφώντας, «Ελληνικά» 1, 18-23) διδάσκεται από το πρωτότυπο αρχαίο κείμενο και ουσιαστικά αναφέρεται στα γεγονότα δύο ημερών, δηλαδή στη μάχη της Μουνιχίας και στις εξελίξεις που διαδραματίστηκαν την επόμενη στην Αθήνα. Αντίθετα, τα γεγονότα που αναφέρονται σε προηγούμενους μήνες διδάσκονται περιληπτικά από μετάφραση και κατά

συνέπεια, είναι κάπως δύσκολο στους μαθητές να κατανοήσουν την περίοδο που μεσολάβησε από την καταδίκη του Θηραμένη ως τα γεγονότα που ιστορεί συγκεκριμένη ενότητα. Επομένως, το πρώτο που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η διασύνδεση του περιεχομένου της ενότητας με τα προηγούμενα και η εξοικείωση των μαθητών με τον χώρο, τον χρόνο και τα πρόσωπα. Οι ΤΠΕ αλλά και πόροι που περιέχονται στο ψηφιακό σχολικό εγχειρίδιο μπορούν να αξιοποιηθούν προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση.

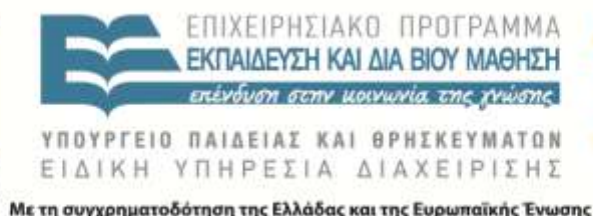
Επίσης, πρέπει να γίνει σαφές ότι οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Αθήνα με τη διάσπαση των ολιγαρχικών είναι άμεσα συναρτημένες με την έκβαση της μάχης του Πειραιά. Αυτή η διαπίστωση υπαγορεύει τη συνολική προσέγγιση του κειμένου και όχι τον διδακτικό κατακερματισμό του σε επιμέρους ενότητες.

Η ανάδειξη της γλωσσικής ιδιαιτερότητας του κειμένου, η σύγκριση και η αναζήτηση μορφικών ομοιοτήτων με κείμενα προηγούμενων ενοτήτων είναι κάτι που δεν πρέπει να απουσιάζει από ένα σενάριο με ΤΠΕ. Παράλληλα, επειδή το κείμενο προσφέρει μια ευρύτατη γκάμα θεμάτων (δες την ενότητα *Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο*) προς διερεύνηση, παρέχεται η δυνατότητα για ενεργή εμπλοκή των μαθητών στη διαμόρφωση της γνώσης και την ποιοτική κατάκτηση του κειμένου.

Εν κατακλείδι, η διαπίστωση εγγενών αδυναμιών της παραδοσιακής διδασκαλίας, αλλά και η καταλληλότητα του κειμένου που προσφέρεται για πολυεπίπεδη αξιοποίηση των ΤΠΕ αποτελούν την αφετηρία του παρόντος σεναρίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση είναι απόλυτα εναρμονισμένη με τα ισχύοντα στο σχολείο, αφού αναφέρεται σε συγκεκριμένη ενότητα της διδακτέας ύλης. Προϋποθέτει τη διδασκαλία των προηγούμενων ενοτήτων και διδάσκεται τον χρόνο που ορίζεται από το [Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών](#) (ΔΕΠΣ - ΑΠΣ). Αυτονομείται ωστόσο, ως προς τις επιμέρους στοχεύσεις, τα διδακτικά μέσα που προβλέπει και την ακολουθητέα μεθοδολογία. Η στόχευση παραμένει καθαρά κειμενοκεντρική και υπό

την έννοια αυτή, ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις των εξετάσεων που τείνουν πλέον να προσλάβουν τα χαρακτηριστικά των πανελλαδικών εξετάσεων μετά την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Η προφητεία και η αυτοθυσία του μάντη, η νίκη των δημοκρατικών, ο προπαγανδιστικός λόγος του Κλεόκριτου και οι αποφάσεις του συνεδρίου, είναι στοιχεία που από το ίδιο το κείμενο αναδεικνύονται ως κυρίαρχα και, φυσικά, αποτελούν και τον πυρήνα της διδακτικής πρότασης. Γύρω από αυτά τα ζητήματα όμως, αναφύεται και μια προβληματική, εγείρονται θέματα, αναδεικνύονται στάσεις και κώδικες ηθικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, γεγονός που εκ των πραγμάτων διευρύνει και την οπτική του σεναρίου. Θα δοθεί έμφαση, στην πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου, μέσω ερευνητικών και συνθετικών δραστηριοτήτων και θα εφαρμοστούν οι αρχές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Βέβαια, υπάρχει το ζήτημα του διδακτικού χρόνου, ωστόσο όμως οι έξι διδακτικές ώρες, που προβλέπονται, δεν θεωρούνται υπερβολικές, αφού και με τον παραδοσιακό τρόπο τόσες είναι περίπου οι διδακτικές ώρες που απαιτούνται για μια «αξιοπρεπή» προσέγγιση του κειμένου. Μάλιστα, προτείνεται η υλοποίηση του σεναρίου να καλύψει χρονικό φάσμα δύο εβδομάδων, ώστε να υπάρξει χρόνος ικανός για την αφομοίωση, τη συστηματική ταξινόμηση και κριτική επεξεργασία του υλικού και τις απαραίτητες πνευματικές ζυμώσεις για τη δημιουργική έκφραση των μαθητών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Είναι γνωστό ότι οι δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών στο επίπεδο της αρχαιογνωσίας είναι ελάχιστες. Βέβαια, στη συγκεκριμένη ενότητα δίδεται μεγαλύτερη έμφαση στην αρχαιογνωσία, όπου τα πράγματα σε σχέση με τις ΤΠΕ είναι σαφώς καλύτερα. Οι νέες τεχνολογίες θα χρησιμοποιηθούν ως μοχλός απελευθέρωσης των δυνατοτήτων των μαθητών για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση, θα συμβάλλουν στη δημιουργία ενός εικονικού χώρου αυτενέργειας και επικοινωνίας των μαθητών και θα χρησιμοποιηθούν ως μέσα άντλησης και κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών, ως

μέσα συσχετισμού και ανάδειξης των πολλαπλών σχέσεων ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική, ως μέσα διερευνητικής μάθησης και ως μέσα ανάδειξης και προβολής των παραγόμενων μαθησιακών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από το διαδίκτυο θα χρησιμοποιηθεί και το λογισμικό [«Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα»](#) για την άντληση πληροφοριών από την κοινωνική και θρησκευτική ζωή, ενώ με τη βοήθεια του παιχνιδιού που συνοδεύει το λογισμικό, οι μαθητές θα γνωρίσουν την ευρύτερη περιοχή του Πειραιά και θα εξοικειωθούν με τα τοπογραφικά δεδομένα του κειμένου. Επιπλέον, θα αξιοποιηθούν οι εφαρμογές γραφείου (MS office, Open Office), [λογισμικό κατασκευής αυτοματοποιημένων ασκήσεων](#), λογισμικό [Movie Maker](#) και [Picasa](#). Από το διαδίκτυο θα αξιοποιηθούν κυρίως οι [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) και η [Wikipedia](#).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Α΄ Λυκείου):

[Ξενοφώντας, Ελληνικά, 2. 4. § 18-23](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

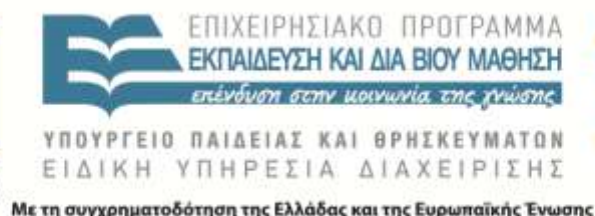
Λογισμικά

[Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα](#) [πηγή: Λογισμικό. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Β΄ Επιπέδου για την αξιοποίηση κι εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη].

Τραγούδια-Ηχητικά αποσπάσματα

Ηχητικά αποσπάσματα, Ομήρου «Ιλιάδα», [ραψωδία Χ΄](#) (Έκτορος ἀναίρεσις). [Μετάφραση Δ. Μαρωνίτη. Ερμηνεία Ρ. Πατεράκη, ζωντανή ηχογράφιση από την αίθουσα εκδηλώσεων του εθνικού θεάτρου στις 17/3/2011].

Ιστοσελίδες

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Livedia](#). [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

“Lexigram”: [Θησαυρός της Ελληνικής](#) [Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά].

[Το ιερατείο στην Αρχαία Ελλάδα. Οι μάντεις](#) [πηγή: “Scribd”].

[«Μηδένα προ του τέλους μακάριζε»](#) [πηγή: Ιστότοπος «Μηχανή του χρόνου»].

[Μαντεία](#) [πηγή: Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας. Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας των H. D. Liddell και R. Scott](#) [πηγή: Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

[Ζωφόρος του Παρθενώνα](#) [πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης].

[Ελευσίνια Μυστήρια](#) [πηγή: Ελληνική ιστορία στο διαδίκτυο - Ινστιτούτο Μείζονος Ελληνισμού].

[Θυσία](#) [πηγή: Academic Dictionaries and Encyclopedias].

[Perseus Digital Library](#). .

[Τα Μαντεία](#) [πηγή: Mythological & Historical Webpage for the Youth of Europe].

[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)

[Ψηφιακό σχολείο](#)

[Φιλολογικά βήματα](#) [Πρόσθετες πληροφορίες σεναρίου στον ιστοχώρο του συντάκτη].

[Picasa](#) [πηγή: Λογισμικό Επεξεργασίας και Διαμοίρασης Φωτογραφιών].

[Πανελλήνιες Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου 1011. Νεοελληνική Γλώσσα](#). [Ιστότοπος του Υπουργείου Παιδείας- Θέματα Πανελληνίων]

[Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό].

Η τελευταία προσέλαση των ιστοτόπων έγινε στις 28/02/2015. Κάποιοι από τους συνδέσμους παραπέμπουν στην αρχική σελίδα των δικτυακών τόπων/

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Για τις ανάγκες υλοποίησης του σεναρίου δεσμεύτηκε ως υψηλή προτεραιότητα το εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου, ώστε να μην υπάρξουν αλλαγές στο ωράριο και κατά συνέπεια ευρύτερη αναστάτωση στο πρόγραμμα. Για την υλοποίηση του σεναρίου εξασφαλίστηκαν έξι (6) διδακτικές ώρες, (1+1+1+1+2+1), σύμφωνα με τις οδηγίες του συντάκτη. Ως γνωστόν το μάθημα διδάσκεται για πέντε ώρες την εβδομάδα, από τις οποίες οι δύο είναι αφιερωμένες στο Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας. Στο διάστημα υλοποίησης του σεναρίου, που χρονικά συμπίπτει με το τέλος του πρώτου τετραμήνου, δεν υπήρξε ενασχόληση των μαθητών με το Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας, ώστε να μην υπάρξει διάσπαση της προσοχής και πιθανότητα εκτροπής από τους σκοπούς του σεναρίου. Εκτός αυτού, θα έπρεπε να προληφθεί ο κίνδυνος του απλώματος του σεναρίου σε διάστημα μεγαλύτερο των δύο εβδομάδων, κάτι που θα το καθιστούσε κουραστικό και θα αποδυνάμωνε τη δυναμική του. Το εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου είναι σύγχρονο και διαθέτει δώδεκα υπολογιστές σύγχρονων προδιαγραφών και κατά συνέπεια δεν υπήρχε κανείς κίνδυνος να προδοθεί η διαδικασία, λόγω τεχνικών κωλυμάτων.

Δεν διδάσκω φέτος στην Α' Λυκείου, αλλά δανείστηκα το τμήμα (Α2) της συναδέλφου μου, Τάνιας Ζουρνατζή για έξι διδακτικές ώρες. Είχα συνεννοηθεί μαζί της από την αρχή του σχολικού έτους, ώστε η τελευταία ενότητα του Ξενοφώντα να διδαχθεί με τη χρήση των ΤΠΕ. Το τμήμα αριθμεί εικοσιπέντε μαθητές και εκπροσωπούνται όλοι οι δείκτες επίδοσης αναλογικά. Την Παρασκευή 16/1/2015 είχα στο σχολικό εργαστήριο μια πρώτη δεκαπεντάλεπτη γνωριμία με τα παιδιά. Τους εξήγησα τι ακριβώς θα κάνουμε και, στη συνέχεια, τους χώρισα σε πέντε ομάδες σύμφωνα με τις υποδείξεις της συναδέλφου. Για τις ανάγκες του μαθήματος είχα ήδη δημιουργήσει ένα Wiki (<http://makrypt.pbworks.com/>) (στο οποίο μπορεί να έχει πρόσβαση ο καθένας ως επισκέπτης με username= visitor1 και password=1visitor). Έκανα μια πολύ σύντομη επίδειξη του τρόπου λειτουργίας του Wiki στο οποίο είχα αναρτήσει μόνο το πρώτο Φύλλο Εργασίας και στη συνέχεια μοίρασα τους κωδικούς

στους μαθητές, από τους οποίους ζήτησα να επισκεφθούν το Wiki το Σαββατοκύριακο για εξοικείωση και για να καταθέσουν κάποιο αρχικό σχόλιο, εφόσον το επιθυμούν. Τέλος, συνέστησα στους μαθητές να μελετήσουν στο σπίτι [τις δύο μεταφράσεις](#), από το σχολικό τους βιβλίο, ώστε να αποκτήσουν μια πρώτη εικόνα σχετικά με το περιεχόμενο της ενότητας. Το σκεπτικό μου ήταν ότι, εάν οι μαθητές γνώριζαν εκ των προτέρων το περιεχόμενο, θα απέφευγαν στη συνέχεια ενδεχόμενα μεταφραστικά ατοπήματα.

Για τον σχηματισμό των ομάδων από την καθηγήτρια του τμήματος λήφθηκαν υπόψη οι επιθυμίες των μαθητών και η «διασπορά» των δεξιοτήτων, ώστε να εξασφαλιστούν οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την «αξιοπρεπή» λειτουργία των ομάδων. Παράλληλα, η κ. Ζουρνατζή είχε προετοιμάσει το έδαφος έχοντας φροντίσει κατά τη διδασκαλία της προηγούμενης ενότητας ([«ο εμψυχωτικός λόγος του Θρασύβουλου»](#)) να δώσει έμφαση σε όλα εκείνα τα στοιχεία που θα βοηθούσαν στην πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου της ενότητας του σεναρίου. Έτσι, λοιπόν, οι μαθητές είχαν μια αρχική εξοικείωση τον χωροχρόνο, τα δρώντα πρόσωπα και την προϊστορία.

Η συγκεκριμένη ενότητα του Ξενοφώντα χωρίζεται με τρόπο διακριτό σε τρεις υποενότητες, που παραπέμπουν και στον τίτλο του σεναρίου. Στην πρώτη υποενότητα δεσπόζει η παρουσία του ανώνυμου μάντη, στη δεύτερη ο λόγος του Κλεόκριτου και στην τρίτη δεσπόζουν οι διεργασίες της αποκαθίλωσης του καθεστώτος των Τριάκοντα τυράννων. Για κάθε μία από αυτές τις υποενότητες, όπως προτείνει και ο συντάκτης του σεναρίου, αφιέρωσα από μία διδακτική ώρα με στόχο την πληρέστερη γλωσσική κατάκτηση του κειμένου, υποκύπτοντας στο καθεστώς της τράπεζας θεμάτων και στις ανάγκες των εξετάσεων. Θεωρήθηκε από την πλευρά μου πολύ σημαντικό όλες οι ομάδες να ασχοληθούν με το σύνολο του κειμένου, ώστε το περιεχόμενό του, να καταστεί κοινό κτήμα όλων των μαθητών. Τους τόνισα με έμφαση ότι το σενάριο θα καλύψει αρκούτως όλες εκείνες τις πληροφορίες ή τα

θέματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο εξέτασης στις προαγωγικές εξετάσεις για να αποσπάσω τη συναίνεσή τους. Κρίθηκε σκόπιμο να δοθούν ως σημειωτικοί πόροι συγκεντρωμένες όλες εκείνες οι πληροφορίες οι οποίες κατά την κρίση μου θα τους διευκολύνουν στην αποτελεσματική προσπέλαση του αρχαίου κειμένου σε επίπεδο γραμματικής ή συντακτικού για μελέτη στο σπίτι.

Για τις επόμενες τρεις (2+1) διδακτικές ώρες, οι μαθητές υλοποίησαν ανά ομάδα διαφορετικά Φύλλα Εργασίας, αναδεικνύοντας, μέσα από τη δημιουργική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών αθέατες πτυχές και συνιστώσες του κειμένου, τον ρόλο του ανθρώπινου παράγοντα, ιδέες, αξίες, συμπεριφορές, στάσεις και πεποιθήσεις της μακρινής εκείνης εποχής, φωτίζοντάς τη και φέρνοντάς τη πιο κοντά στη δική τους εποχή μέσα από συνειρμικές αναγωγές και αναπλαισιώσεις.

Η προκήρυξη των εθνικών βουλευτικών εκλογών για την 25^η Ιανουαρίου 2015 ανέτρεψε κάπως τον αρχικό προγραμματισμό που αναπροσαρμόστηκε ως εξής.

Δευτέρα, 19 Ιανουαρίου 2015 (1 διδακτική ώρα αφιερωμένη στο πρώτο Φύλλο Εργασίας που κατατιμήθηκε και κατανεμήθηκε στις ομάδες).

Τρίτη, 20 Ιανουαρίου 2015 (1 διδακτική ώρα αφιερωμένη στο δεύτερο Φύλλο Εργασίας).

Πέμπτη, 22 Ιανουαρίου 2015 (1 διδακτική ώρα αφιερωμένη στο τρίτο Φύλλο Εργασίας).

Τρίτη, 27 Ιανουαρίου 2015 (2 συνεχόμενες διδακτικές ώρες αφιερωμένες σε δημιουργικές δραστηριότητες με αφορμή κειμενικές αναφορές).

Τετάρτη, 28 Ιανουαρίου 2015 (1 διδακτική ώρα. Ολοκλήρωση και ανάρτηση δραστηριοτήτων στο Wiki).

Για την ολομέλεια δεν είχα προγραμματίσει συγκεκριμένη ημερομηνία και το άφησα κάπως ανοιχτό, γιατί την πρώτη εβδομάδα του Φλεβάρη οι μαθητές θα πραγματοποιούσαν τετραήμερη εκπαιδευτική εκδρομή.

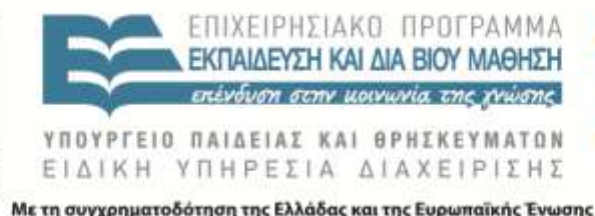
Α' Φάση

(Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής 3 διδακτικές ώρες (1+1+1))

Για κάθε μια από τις τρεις ενότητες, δόθηκε ξεχωριστό Φύλλο Εργασίας (αναρτημένο στο Wiki αλλά και σε έντυπη μορφή) που περιέχει το κείμενο διαιρεμένο σε μικρότερες θεματικές ενότητες και συνοδεύεται από ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται στη μετάφραση και στην κατανόηση πρωτίστως και δευτερευόντως στη γραμματική και στο συντακτικό. Πολλές λέξεις του αρχαίου κειμένου είναι συνδεδεμένες μέσω υπερδεσμών με την «Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott» που περιέχεται στις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#), ώστε να διευκολυνθεί η ομάδα και να μη χάνεται χρόνος. Παράλληλα, για κάθε ενότητα, υπάρχουν πρόσθετες πληροφορίες, μέσω υπερδεσμού για την υπέρβαση κάποιων δυσκολιών που πιθανολογείται ότι θα συναντήσουν οι μαθητές. Οι ερωτήσεις είναι συγκεκριμένες και για την απάντηση καθορίζεται ο οικείος χώρος.

Έχοντας τακτοποιήσει όλες τις προσεναριακές διεργασίες, η εισαγωγή στην φάση της υλοποίησης έγινε αβίαστα. Αν και σύμφωνα με τον συντάκτη του σεναρίου το πρώτο Φύλλο Εργασίας πρέπει να υλοποιηθεί από όλους, εκτιμώντας ότι αυτό θα αποβεί χρονοβόρο, κατένειμα το περιεχόμενό του (που ήταν κοινό) στις ομάδες, ώστε να υπάρχει άφθονος χρόνος. Οι περίοδοι όμως ήταν έξι ενός οι ομάδες πέντε. Έτσι, δημιούργησα και μία έκτη ομάδα με δύο μέλη (εγώ και η καθηγήτρια του τμήματος) για την πιο δύσκολη περίοδο. Ωφέλιμος χρόνος για εργασία θεωρήθηκε η μισή ώρα, ώστε να γίνει μια μικρή παρουσίαση των αποτελεσμάτων (άτυπη ολομέλεια).

Μία ώρα πριν από την έναρξη πραγματοποίησα έλεγχο στο εργαστήριο και άνοιξα όλους τους υπολογιστές τοποθετώντας τον φυλλομετρητή (browser) στο Wiki, στο σημείο εισαγωγής των κωδικών. Είχα μαζί μου όλους τους κωδικούς, καθώς δεν είναι απίθανο κάποιοι μαθητές να τον έχουν (ξε)χάσει, αλλά τελικά δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Με την είσοδο των μαθητών υπέδειξα αμέσως τους υπολογιστές κάθε ομάδας, ώστε να μη χαθεί χρόνος. Στο βιντεοπροβολέα είχα συνδεδεμένο τον

δικό μου υπολογιστή, ώστε, αν χρειαζόταν κάποια οδηγία, ή επίδειξη, να γίνεται άμεσα και προς όλους.

Διευκρινίστηκε στους μαθητές ότι μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους και πληροφορίες από την έντυπη ή ψηφιακή μορφή του σχολικού τους εγχειριδίου, αν αυτό τους διευκολύνει.

Ακολουθώντας την οδηγία του συντάκτη και στοχεύοντας στην αναγνωστική πρόσληψη και την εξοικείωση των μαθητών με το κείμενο, διάβασα το κείμενο της πρώτης ενότητας με ταυτόχρονη προβολή του από το βιντεοπροβολέα. Μετά από αυτό έδωσα το σύνθημα για την έναρξη του σεναρίου.

Για το πρώτο Φύλλο Εργασίας ο συντάκτης του σεναρίου αναφέρει τα εξής:

«Το Φύλλο Εργασίας της 1ης διδακτικής ώρας περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της πρώτης υποενότητας στην οποία πρωταγωνιστεί ο μάντης. Το κείμενο έχει καταταμηθεί σε έξι υποενότητες, όσες δηλαδή είναι και οι περίοδοι του κειμένου. Το κείμενο, εκτός από την αποστροφή του μάντη, έχει καθαρά αφηγηματικό χαρακτήρα και δεν αναμένεται να δημιουργήσει ιδιαίτερες δυσκολίες στην προσπέλασή του. Σε όλες τις υποενότητες ζητείται από τους μαθητές η εξαγωγή της μετάφρασης, και κάποια συμπληρωματική δραστηριότητα γραμματικής ή συντακτικού. Για κάποιες δραστηριότητες, που θεωρούνται δύσκολες για τους μαθητές της Α' Λυκείου, δίνονται κρίσιμες βοηθητικές πληροφορίες που αναμένεται να συμβάλουν στην υπέρβαση των δυσκολιών. Άλλωστε δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ενότητα, διδάσκεται περίπου στα σχολεία στα μέσα Δεκεμβρίου, οπότε οι μαθητές έχουν ήδη προχωρήσει σημαντικά σε θέματα που άπτονται της γραμματικής και της συντακτικής αναγνώρισης των όρων ενός κειμένου μέσα από τη συστηματική άσκηση στα κείμενα του Ξενοφώντα, αλλά και του εγχειριδίου γλωσσικής διδασκαλίας».

Όπως αναφέρθηκε και πιο πριν, εκτιμήθηκε ότι θα χαθεί χρόνος και το Φύλλο καταταμήθηκε, ώστε να μην υπάρξει από την αρχή άγχος και κινήγι του χρόνου.

Αποτέλεσμα ήταν να αντιστοιχεί σε κάθε ομάδα μία μικρή δραστηριότητα, όπως φαίνεται παρακάτω.

1ο Φύλλο Εργασίας (1η διδακτική ώρα)

Ομάδα 1η

Α) Ταῦτα δ' **εἰπών** καὶ μεταστραφείς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε·

[Πληροφορίες](#)

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο, να κάνεις πλήρη συντακτική ανάλυση και να αναλύσεις τις μετοχές σε ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις. Ποιο είναι το δρὼν υποκείμενο;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΕΤΟΧΩΝ:

Υποκείμενο των προηγούμενων ενεργειών είναι ο Θ...

Ομάδα 2η

Β) καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν [ἂν] τῶν σφετέρων ἢ **πέσοι τις ἢ** τρωθείη.

[Πληροφορίες](#)

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο, να κάνεις πλήρη συντακτική ανάλυση.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

Ομάδα 3η

Γ) «ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μέν, ἔφη, ἡμεῖς,
νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ
μοι δοκεῖ.»

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο και να χαρακτηρίσεις από συντακτική άποψη τους όρους που βρίσκονται σε πτώση δοτική.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΟΤΙΚΩΝ :

Ομάδα 4^η (ομάδα εκπαιδευτικών)

Δ) καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. **Πληροφορίες**

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο και να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

ἐψεύσατο	β' ενικό ευκτικής ενεστῶτα	→ ψεύδοιο	Απαρέμφατο παρακειμένου	→
ἀνέλαβον	τον ίδιο τύπο στον παρακείμενο	→ ἀνειλήφασιν	β' ενικό προστακτ. ίδιου χρόνου	→
ἀποθνήσκει	τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα	→	Απαρέμφατο παρακειμένου (2)	→
κατεδίωξαν	τον ίδιο τύπο στον υπερσυντέλικο	→	γ' ενικό προστακτ. ίδιου χρόνου	→

τῇ διαβάσει	κλητική ενικού	ὦ	δοτική πληθυντ.	ταῖς
-------------	----------------	---	-----------------	------

Πρόσθετη οδηγία: Για τη συμπλήρωση του πίνακα μπορείς να χρησιμοποιήσεις τον παρακάτω σύνδεσμο: (όχι πάνω από 1 φορά). «<http://www.lexigram.gr/lex/arch/> + τη λέξη που επιθυμώ π.χ <http://www.lexigram.gr/lex/arch/ψεύδομαι>

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ομάδα 5η

Ε) ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν.

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το παραπάνω απόσπασμα και να εντοπίσεις τις γενικές διαιρετικές του αποσπάσματος. Στη συνέχεια, να δημιουργήσετε έναν αλφαβητικό κατάλογο με τα ονόματα των Τριάκοντα τυράννων αντλώντας στοιχεία από εδώ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ:

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ 30 ΤΥΡΑΝΝΩΝ:

Ομάδα 6η

ΣΤ) ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους
ἀπεδίδουσιν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το παραπάνω κείμενο και να προχωρήσεις σε πλήρη συντακτική ανάλυση.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

ΤΕΛΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η διδακτικής ώρας

Αν συμφωνείτε με τη διαγραμματική απόδοση του κειμένου που περιέχεται στην αριστερή στήλη, να αντιγράψετε το αντίστοιχο τμήμα του αρχαίου κειμένου στη δεξιά στήλη. Αν δεν συμφωνείτε, κάντε τις αναγκαίες τροποποιήσεις ή προσαρμογές.

Ενέργειες Θρασύβουλου	
Προφητεία μάντη	
Επαλήθευση προφητείας	
Η μάχη	
η έκβαση της μάχης	
Απώλειες	
Η συμπεριφορά των νικητών	
Απόδοση των νεκρών	
Ευκαιρία για συζήτηση.	

Όλες οι απαντήσεις των μαθητών αποτυπώθηκαν στο Wiki και ολοκληρώθηκαν σε μισή ώρα, όπως είχε προϋπολογιστεί. Ακολούθησε μια μικρή ολομέλεια, κατά τη διάρκεια της οποίας εγώ συμπλήρωνα την τελική δραστηριότητα λειτουργώντας συνθετικά. Υπήρχε ένας αρχικός δισταγμός να εκφραστούν, αλλά τελικά με τη σχετική παρώθηση ξεπεράστηκε. Πρέπει να πούμε ότι σε κάθε ομάδα υπήρχε και ένας άριστος ή σχεδόν άριστος μαθητής ο οποίος χρεώθηκε την ευθύνη της εκπροσώπησης της ομάδας με μία σύντομη εισήγηση.

Γενικά, η πρώτη ώρα του σεναρίου δεν επεφύλαξε εκπλήξεις και όλα κύλησαν ομαλά. Είναι πολύ σημαντικό ότι βρισκόταν μαζί μου στην αίθουσα και η συνάδελφος που μου δάνεισε το τμήμα της και υπήρχε απόλυτος έλεγχος της διαδικασίας και, φυσικά, εξοικονόμηση χρόνου. Ο χρόνος αποδείχθηκε αρκετός. Το

μόνο πρόβλημα είχε να κάνει με το πολυτονικό, αλλά τους είπα να χρησιμοποιούν μονοτονικό κι ότι, αν χρειαζόταν, θα έκανα εγώ τις διορθώσεις. Επίσης, οι μαθητές θα προτιμούσαν οι πηγές που τους δίνονται να είναι αντιγράψιμες και όχι σε μορφή εικόνας, ώστε να μπορούν να αντιγράφουν κάποια δοσμένα στοιχεία και μάλλον είχαν δίκιο.

Στην πρώτη αυτή ώρα, θεωρώ ότι οι μαθητές μυήθηκαν σταδιακά στη διαδικασία της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου και ασκήθηκαν σε διάφορες μορφές κλασικού και ψηφιακού γραμματισμού και απέκτησαν τη δεξιότητα λειτουργίας σε περιβάλλον Wiki. Δεν υπήρξε κάποια ομάδα που δεν ολοκλήρωσε τη δραστηριότητά της και κατά συνέπεια εκτιμήθηκε ότι με το τέλος, της πρώτης διδακτικής ώρας οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας ήταν σε θέση να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της πρώτης υποενότητας (προφητεία και αυτοθυσία του μάντη, η μάχη και η έκβασή της, οι απώλειες, η συμπεριφορά των νικητών και η αναίρεση των νεκρών από το πεδίο της μάχης) και να γνωρίζουν τους βασικούς άξονες της σύνταξης του κειμένου.

Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και στις επόμενες δύο διδακτικές ώρες με τους μαθητές να έχουν ξεπεράσει τη διστακτικότητα και να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες.

Για το Φύλλο Εργασίας της δεύτερης διδακτικής ώρας ο συντάκτης αναφέρει:

«Το Φύλλο Εργασίας της δεύτερης διδακτικής ώρας περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της δεύτερης υποενότητας στην οποία πρωταγωνιστεί ο κήρυκας. Το κείμενο εδώ χωρίζεται σε τρεις υποενότητες και η προσπέλασή του είναι κάπως συνθετότερη σε σχέση με το κείμενο της 1^{ης} ενότητας. Στην ενότητα αυτή δεσπόζει η διαγραμματική απόδοση του κειμένου και περιορίζεται κάπως η ενασχόληση με γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα, πέρα φυσικά από τη μετάφραση. Επειδή η ενότητα αυτή είναι κάπως μεγαλύτερη σε έκταση, ίσως να μην επαρκέσει ο χρόνος της μίας διδακτικής ώρας. Για τον λόγο αυτό καλό είναι να

αξιοποιηθούν και τα δύο διαλείμματα (πριν και μετά), ώστε να ολοκληρωθεί το Φύλλο Εργασίας».

Αποφάσισα τελικά να ακολουθήσω την ίδια διαδικασία με το πρώτο Φύλλο. Δεν υπήρχε καμιά δυνατότητα να υλοποιηθεί μέσα σε μία διδακτική ώρα ολόκληρο το Φύλλο από όλες τις ομάδες κι έτσι έκανα πάλι ένα είδος κατάτμησης και επιμερισμού των δραστηριοτήτων. Το κείμενο από τον συντάκτη του σεναρίου είναι χωρισμένο σε τρεις υποενότητες, έτσι η πρώτη υποενότητα ανατέθηκε στην πρώτη και στην τρίτη ομάδα, η δεύτερη υποενότητα ανατέθηκε στη δεύτερη και στην τέταρτη υποομάδα και η τρίτη υποενότητα ανατέθηκε στην πέμπτη ομάδα. Για το τέλος ή και για το σπίτι ανατέθηκε η επίλυση σχετικού σταυρολέξου. Το Φύλλο που αναρτήθηκε στο Wiki ήταν το παρακάτω:

1^ο Φύλλο Εργασίας (2^η διδακτική ώρα)

Ομάδες 1^η και 3^η

Α) Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὐφωνος ὢν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν·

«Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν

καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς
ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να συμπληρώσετε στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο περιεχόμενο του αρχαίου κειμένου που συστοιχεί στον πλαγιότιτλο της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Ταυτότητα του ομιλητή	
Προσφώνηση	
Αμείλικτα ερωτήματα	
Επιχειρηματολογία (μέν)	
Επιχειρηματολογία (δε)	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ομάδες 2^η και 4η

Β) πρὸς θεῶν πατρώων καὶ μητρώων καὶ συγγενείας καὶ
κηδεστίας καὶ ἐταιρίας, πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ

κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ
ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα,
καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἱ ἰδίων
κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν
Ἀθηναίων ἐν ὀκτῶ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα
ἔτη πολεμοῦντες.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να συμπληρώσετε στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο περιεχόμενο του αρχαίου κειμένου που συστοιχεί στον πλαγιότιτλο της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Επίκληση	
1 ^η προτροπή	
2 ^η προτροπή	
Σύγκριση απωλειών	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

--

Ομάδες 5^η και 6η

Γ) ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἷσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὗς πολλὰ κατεδακρύσαμεν.» Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' αὐτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να απαντήσετε σύντομα (στην νέα ελληνική) στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο ερώτημα της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Ποια δυνατότητα υπήρχε και πώς τελικά κατέληξαν τα πράγματα;	
--	--

Ποια είναι τα επίθετα που χαρακτηρίζουν τον εμφύλιο πόλεμο και σε ποιο βαθμό βρίσκονται;	
Ποια είναι η πρόσθετη πληροφόρηση;	
Ποιές ήταν οι πρώτες αντιδράσεις μετά το λόγο του Κλεόκριτου;	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ξεκίνησα με κατ' ήθος ανάγνωση του λόγου του Κλεόκριτου και κλείνοντας προχώρησα σε μια προφορική ενοποίηση των τριών υποενοτήτων, ώστε να άρω το στοιχείο της αποσπασματικότητας που αναπόδραστα ενυπήρχε ως αποτέλεσμα της κατάτμησης του κειμένου. Τα βοηθητικά στοιχεία που πλαισίωναν τις ερωτήσεις αποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμα για τους μαθητές και έτσι το Φύλλο Εργασίας ολοκληρώθηκε εντός των χρονικών πλαισίων και με τρόπο ικανοποιητικό, όπως δείχνουν τα αποτυπωμένα στο Wiki ίχνη. Δεν υπήρξε κάποια ομάδα που να μην ολοκληρώσει την ανατεθείσα σε αυτή δραστηριότητα και εύλογα εκτιμήθηκε ότι με το τέλος, της δεύτερης διδακτικής ώρας οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας ήταν σε θέση να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της δεύτερης υποενοτήτας (ταυτότητα του Κλεόκριτου, προσφώνηση, επιτακτικά ερωτήματα, επιχειρηματολογία, επίκληση, τελική προτροπή) και να αναγνωρίζουν την παρουσία και τη σκοπιμότητα των επιθέτων υπερθετικού βαθμού που έχουν πληθωρική παρουσία στο κείμενο. Ως επιμύθιο προβλέπονταν η επίλυση ενός [σταυρόλεξου](#). Κάποιοι που τέλειωσαν έγκαιρα τις δραστηριότητες το πραγματοποίησαν εντός του σχολείου σε συνεργατικό κλίμα και με πολύ καλές

επιδόσεις, ενώ κάποιοι άλλοι, το επιχείρησαν από το σπίτι, όπως καταγράφηκε στο Wiki.

Για το Φύλλο Εργασίας της τρίτης διδακτική ώρας ο συντάκτης αναφέρει:

«Το Φύλλο Εργασίας της τρίτης διδακτικής ώρας περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της τρίτης υποενότητας στην οποία αποφασίζεται η καθαίρεση των Τριάκοντα τυράννων. Το κείμενο αυτό αντιμετωπίζεται ως παράγραφος και δεν υποδιαιρείται σε ενότητες. Η συγκεκριμένη παράγραφος έχει μια αρτιότητα, ως προς τη δομή και τη μέθοδο, κάτι που πρέπει να επισημανθεί από τους μαθητές. Μέσα από συγκεκριμένες ερωτήσεις γίνεται η μετάβαση από την κατανόηση στη μετάφραση. Οι πληροφορίες που ως ψηφιακός πόρος συνοδεύουν την ενότητα κρίνονται επαρκείς για ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Μάλιστα για την καλύτερη κατανόηση του κλίματος που επικρατούσε στο συνέδριο, δημιουργήθηκαν και δύο κείμενα με σκέψεις ή λόγια ανθρώπων που είχαν λόγους να επιδιώκουν τον τερματισμό ή τη συνέχιση της αιματοχυσίας. Οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τα πρόσωπα και τη σκοπιμότητα αυτών των επιχειρημάτων, κατανοώντας έτσι καλύτερα το πολιτικό κλίμα, αλλά και τις γενικότερες ζυμώσεις που έφεραν την πτώση του καθεστώτος».

Στο τρίτο Φύλλο, που ανήρτησα στο Wiki, δεν επέφερα καμιά αλλαγή και ήταν κοινό για όλες τις ομάδες με την παρακάτω μορφή:

1^ο Φύλλο Εργασίας (3^η διδακτική ώρα)

τῇ δ' ὕστεραία οἱ μὲν τριάκοντα πάννυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, [πανταχοῦ](#) διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον ὥς οὐ χρεῖη καθυφίεσθαι

τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἡδίκηκεναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὥς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρήναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. καὶ τὸ τελευταῖον ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ καὶ εἶλοντο δέκα, ἓνα ἀπὸ φυλῆς.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να απαντήσετε σύντομα (στην νέα ελληνική) στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο ερώτημα της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Ποιες λέξεις προσδιορίζουν το χρόνο και το χώρο;	
Ποιες επίθετα αποδίδουν την απομόνωση των Τριάκοντα τυράννων;	
Σε πόσες ομάδες χωρίστηκαν οι τρισχίλιοι και με ποιο γνώμονα;	
Σε ποια κατηγορία και γιατί θα ανήκε κάποιος που έλεγε αυτά (1) ή αυτά (2) ;	
Ποια είναι η τελική απόφαση;	

Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της συγκεκριμένης παραγράφου;	
Να βρείτε δύο δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις και να αιτιολογήσετε την εισαγωγή και την εκφορά τους.	
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:	

Τελική δραστηριότητα 1^{ου} Φύλλου Εργασίας

Να υλοποιήσετε τις παρακάτω ψηφιακές δραστηριότητες:

- [Σταυρόλεξο](#)
- [Ομόρριζες λέξεις](#)
- [Γραμματική](#)
- [Μετάφραση](#)

Προηγήθηκε δική μου ανάγνωση του κειμένου και υποδείχθηκε ο τρόπος που έπρεπε να εργαστούν οι ομάδες, ώστε να οδηγηθούν σε επιτυχή προσπέλαση των δραστηριοτήτων. Εντύπωση μου έκανε ότι δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσουν τα παρένθετα κείμενα και να ταυτίσουν τα αναγραφόμενα με συγκεκριμένα πρόσωπα ή παρατάξεις. Αυτό ξεπεράστηκε με προφορικές εξηγήσεις που δόθηκαν από μένα. Όλες οι ομάδες παρήγαγαν ικανοποιητικό αποτέλεσμα και απάντησαν με επιτυχία στις αξιολογικού τύπου τελικές δραστηριότητες. Η αποκρυπτογράφηση των απαντήσεων που αναρτήθηκαν στο Wiki επέτρεψε την εκτίμηση ότι με το τέλος, της τρίτης διδακτικής ώρας οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας ήταν σε θέση να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της τρίτης υποενότητας

(απομόνωση Τριάκοντα τυράννων, κλίμα διένεξης και διάσπαση ολιγαρχικών, προτάσεις για σκληρή γραμμή, προτάσεις για διαλλακτικότητα, αντικατάσταση των Τριάκοντα με δέκα άρχοντες), και να αποτιμούν ορθά την αρτιότητα και τη συνοχή μίας παραγράφου και να συνδέουν την έκφραση υποκειμενικής άποψης με το σύνδεσμο «ώς», όταν αυτός εισάγει δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις.

Με το πέρας της πρώτης αυτής φάσης επιχειρήθηκε σε συνεργασία με την καθηγήτρια του τμήματος μια πρώτη αποτίμηση που έδειξε ότι η πλειονότητα των στόχων, όπως αυτοί αναφέρονται στην οικεία ενότητα επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό. Για την αξιολόγηση συνεκτιμήθηκαν η ποιότητα των απαντήσεων των μαθητών, η προθυμία τους, το συνεργατικό κλίμα, η κατανόηση του περιεχομένου των δραστηριοτήτων, η αναγκαιότητα δικών μας παρεμβάσεων, αλλά και η απάντηση των τεσσάρων αυτοματοποιημένων ασκήσεων που καλύπτουν όλη τη γκάμα θεμάτων που διερευνήθηκαν στο 1^ο Φύλλο Εργασίας. Οι ερωτήσεις αυτές είναι βέβαια εύκολες και οι επιδόσεις των μαθητών κυμάνθηκαν σε υψηλά επίπεδα. Πρέπει να τονιστεί ότι οι αυτοματοποιημένες ασκήσεις τους έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση και επέδειξαν ιδιαίτερο ζήλο, ώστε να εξασφαλίσουν υψηλή βαθμολογία.

Με το πέρας και της τρίτης διδακτικής ώρας, προτάθηκε στις ομάδες να επισκεφθούν τα Φύλλα των άλλων ομάδων και να προβούν σε εμπειριστατωμένο σχολιασμό, επισημαίνοντας τα θετικά ή τις αδυναμίες, κάτι το οποίο έγινε μόνο από ελάχιστους μαθητές. Επειδή μέχρι την επόμενη συνάντηση θα μεσολαβούσε ικανό χρονικό διάστημα, ζητήθηκε από τους μαθητές να δουν το Σαββατοκύριακο το Φύλλο Εργασίας της ομάδας τους για τη δεύτερη φάση, ώστε να υπάρχει μια «πρόγευση» σχετικά με το περιεχόμενό του. Η παρεμβολή της εκλογικής διαδικασίας δεν επέτρεψε την ενδιάμεση δραστηριότητα που προτείνει ο συντάκτης του σεναρίου για το Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας.

Β' Φάση

(Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής 3 διδακτικές ώρες (2+1))

Το δεύτερο Φύλλο Εργασίας που ήταν διαφορετικό για κάθε ομάδα και περιείχε δραστηριότητες ερευνητικού και δημιουργικού τύπου εκ των πραγμάτων υπέστη ένα «κούρεμα». Από την πλειάδα των δραστηριοτήτων επιλέχθηκαν κάποιες συγκεκριμένες που είχαν και ενδιαφέρον και δεν απείχαν πολύ από τις δυνατότητες των μαθητών.

2ο Φύλλο Εργασίας (4^η, 5^η και 6^η διδακτική ώρα)

Ο ΜΑΝΤΗΣ (ΟΜΑΔΑ 1^Η)

Ο ρόλος του ανώνυμου μάντη προβάλλει πρωταγωνιστικός και η προφητεία του καθοριστική.

- Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω (5) πηγές του διαδικτύου, ([1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#)), από τις σελίδες 264-271 του βιβλίου του [Robert Flaceliere](#) (*Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων*) και από τις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#), να δημιουργήσετε ένα δεκαπεντάλεπτο ντοκιμαντέρ (αφήγηση και εικόνες με τη βοήθεια του λογισμικού Movie maker που είναι ενσωματωμένο στα σύγχρονα λειτουργικά των υπολογιστών) για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Στο ντοκιμαντέρ θα παρέχονται στοιχεία για τον θεόπνευστο χαρακτήρα της μαντικής, σύντομες πληροφορίες για τα είδη της, τα σημαντικότερα μαντεία και σύντομο βιογραφικό των πιο σπουδαίων μάντεων (Κάλχας, Τειρεσίας, Θεονόη, Κασσάνδρα, Λαοκόοντας, Έλενος, Πυθία).
- Επίσης, να γίνει αναφορά στην πιο συνηθισμένη κατηγορία εναντίον των μάντεων με τεκμηρίωση από την αρχαία ελληνική γραμματεία. (Ομήρου, «Ιλιάς» Α΄ 106 κ.ε, Σοφοκλέους, «Αντιγόνη» 1033 κ.ε).
- Το ντοκιμαντέρ θα ολοκληρωθεί με αναφορές στη σύγχρονη εποχή. Πιο συγκεκριμένα να γίνεται λόγος για τις σύγχρονες μορφές μαντείας, τη σκοπιμότητα που υπηρετούν και στις ουσιώδεις διαφορές με τη μαντεία των αρχαίων χρόνων.
- Μπορείτε, επίσης, να συμπεριλάβετε οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρείτε ότι θα μπορούσε να εμπλουτίσει την εργασία σας. Αν κρίνετε σκόπιμο, μπορείτε να συνοδεύετε την αφήγησή σας με ταιριαστή μουσική υπόκρουση της αρεσκείας σας.

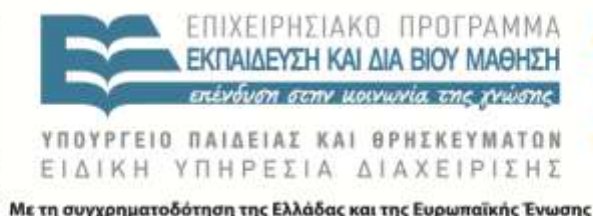
Σχολιασμός υλοποίησης:

Οι οδηγίες του συντάκτη σχετικά με τη δραστηριότητα της ομάδας αυτής οι οποίες και ελήφθησαν υπόψη για την υλοποίηση είναι οι παρακάτω:

«**Η πρώτη ομάδα** ασχολείται με τη μαντεία. Με αφορμή την καταλυτική παρουσία του μάντη στο κείμενο της ενότητας, ανατίθεται στους μαθητές της πρώτης ομάδας να μελετήσουν το φαινόμενο «μαντεία» και να δημιουργήσουν ένα σχετικό ντοκιμαντέρ, αξιοποιώντας πηγές του διαδικτύου, αλλά και της έντυπης βιβλιογραφίας, για την ενημέρωση του τμήματος. Υπάρχει άλιδα σχετικού ψηφιακού υλικού, γεγονός που καθιστά αναγκαία την προσεκτική επιλογή των πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό δίνονται συγκεκριμένοι σύνδεσμοι, ώστε να αποφευχθεί η άσκοπη καταπόνηση και η πιθανότητα σύγχυσης. Το αφηγηματικό μέρος του ντοκιμαντέρ οριοθετείται ως προς το περιεχόμενό του με σαφήνεια στο Φύλλο Εργασίας. Για την κατασκευή του ντοκιμαντέρ, διάρκειας 15' λεπτών, θα χρησιμοποιηθεί το λογισμικό Movie maker που περιέχεται σε όλους τους υπολογιστές και είναι απλούστατο στη χρήση του. Η ομάδα αυτή θα πρέπει να λειτουργήσει συντονισμένα και να ισοκατανείμει τους ρόλους. Τα τρία μέλη θα δημιουργήσουν το αφηγηματικό μέρος, το τέταρτο μέλος θα συγκεντρώσει εικόνες ή άλλο οπτικό υλικό και το πέμπτο μέλος, θα ασκηθεί πάνω στο λογισμικό, θα επιλέξει τη μουσική υπόκρουση, θα αφηγηθεί το περιεχόμενο και θα το συγχρονίσει με την εναλλαγή των εικόνων. Το τελικό προϊόν που θα περιέχει και αναφορές στη σημερινή εποχή μπορεί να αναρτηθεί στο YouTube με κοινοποίηση του συνδέσμου στις υπόλοιπες ομάδες. Στην περίπτωση αυτή ο ρόλος των νέων τεχνολογιών είναι καταλυτικός, αφού χωρίς αυτές η δραστηριότητα δε μπορεί να υλοποιηθεί. Η ποιότητα του τελικού προϊόντος, θα είναι και το τελικό κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του Φύλλου Εργασίας.»

Διαφοροποιήσεις-σχολιασμός:

Στην ομάδα δεν υπήρχε μαθητής που να γνωρίζει τη χρήση και την αξιοποίηση του λογισμικού Movie maker, ωστόσο υπήρχε η διάθεση για την υλοποίηση της

δραστηριότητας. Βέβαια, το λογισμικό δεν υπήρχε στους υπολογιστές του εργαστηρίου και για τον λόγο αυτό έθεσα στη διάθεση της ομάδας τον προσωπικό μου φορητό υπολογιστή. Έτσι, ενώ τα τρία μέλη της ομάδας συγκεντρώναν το υλικό (εικόνες και συγγραφή κειμένων), το τέταρτο μέλος με τη βοήθειά μου εκπαιδεύονταν στη χρήση και στην αξιοποίηση του συγκεκριμένου λογισμικού. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο δίωρο συγκεντρώθηκε το υλικό και στην τρίτη ώρα έγιναν οι ηχογραφήσεις. Ο ηχολήπτης και κατασκευαστής του βίντεο εργάστηκε από το σπίτι του και βρίσκονταν σε τακτική επικοινωνία μαζί μου. Ως προς το περιεχόμενο, δεν υπάρχει αναφορά στο θέμα του χρηματισμού των μάντεων και βιογραφικά στοιχεία των σημαντικότερων μάντεων. Επίσης, το βίντεο διάρκειας 12' περίπου λεπτών τελειώνει κάπως απότομα. Σε κάθε περίπτωση όμως πρόκειται για ένα αξιόλογο συλλογικό προϊόν που αναρτήθηκε στο [You Tube](#) και παρουσιάστηκε στην ολομέλεια, αποσπώντας θετικές κριτικές.

Ο ΜΑΝΤΗΣ (ΟΜΑΔΑ 2Η)

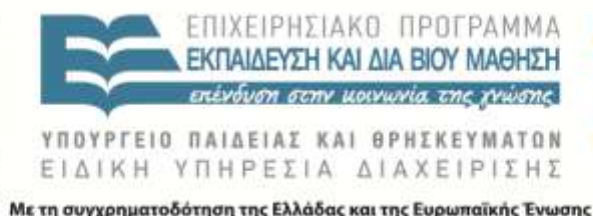
1. Μέσω του παιχνιδιού που συνοδεύει το λογισμικό [Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα](#), επισκεφθείτε τα σπουδαιότερα αξιοθέατα του αρχαίου Πειραιά, κρατώντας σύντομες σημειώσεις για το καθένα και αναλυτικές για τον χώρο στον οποίο έγινε η μάχη.

- Αφού αξιοποιήσετε και τις τοπογραφικές πληροφορίες που περιέχονται στον εμπνευστικό λόγο του [Θρασύβουλου](#) που προηγήθηκε, να ανασυνθέσετε το σκηνικό της μάχης, ώστε να γίνουν κατανοητά τα αίτια της νίκης των επαναστατών.
- Στη συνέχεια, να δημιουργήσετε μια παρουσίαση (15-20 διαφανειών) για να γνωρίσουν και οι συμμαθητές σας τα αξιοθέατα του Πειραιά, τον χώρο της μάχης (Μουνιχία), τις θέσεις και τις δυνάμεις των αντιπάλων.

Στο κείμενο φαίνεται να είναι καταλυτικός ο ρόλος της μοίρας και η νίκη να έρχεται ως αποτέλεσμα συνωμοσίας θεϊκών ή μεταφυσικών δυνάμεων. Εσείς, ποιο πιστεύετε ότι ήταν το αίτιο της νίκης των δημοκρατικών, η συμβουλή του μάντη ή οι ευρύτεροι συσχετισμοί των αντιπάλων; Ο Θουκυδίδης, σε ένα απόσπασμα («Ιστορία», Γ 74) που θα δείτε στο δεύτερο τετράμηνο για μία αντίστοιχη περίπτωση αναφέρει:

Διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γίγνεται καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων· αἱ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον.

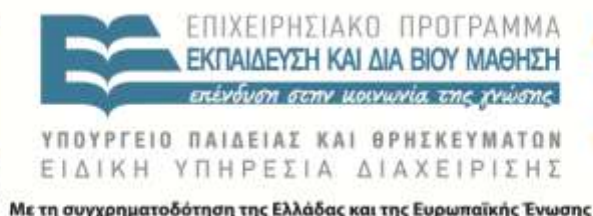
[Μετάφραση: Στ. Παπακωνσταντίνου «Επειτα από διάλειμμα μιας μέρας, ξαναγίνεται μάχη και νικούν οι δημοκρατικοί, καθώς οι θέσεις τους ήταν πιο οχυρωμένες και υπερείχαν αριθμητικά. Εξάλλου τους βοήθησαν αποφασιστικά και οι

γυναίκες, χτυπώντας με τόλμη από τα σπίτια τους με πήλινα σκεύη και υπομένοντας το θόρυβο της μάχης, ξεπερνώντας τη φύση τους»]

Μετά από αυτό να προχωρήσετε σε μια πρώτη σύγκριση- αξιολόγηση των δύο ιστορικών, συνθέτοντας μια σύντομη παράγραφο (70-90 λέξεων) με τη μέθοδο της σύγκρισης- αντίθεσης.

2. Στην αρχαιότητα υπήρχε η άποψη ότι οι μελλοθάνατοι έχουν προφητικές ικανότητες. Αφού ακούσετε το [ηχογραφημένο απόσπασμα](#), από την «Ιλιάδα», να τεκμηριώσετε τη συγκεκριμένη άποψη και να εξηγήσετε επιχειρηματολογώντας, αν αυτό ισχύει και στην περίπτωση του μάντη.

Σχολιασμός υλοποίησης:

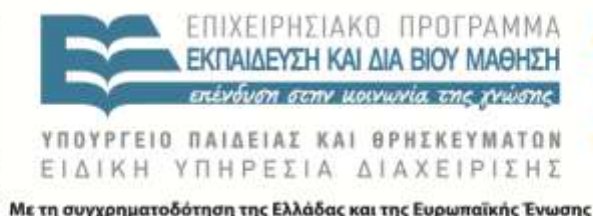
Η συγκεκριμένη ομάδα δημιούργησε τρία αρχεία: δύο αρχεία κειμενογράφου και ένα αρχείο παρουσίασης που περιέχονται στα τεκμήρια. Στους υπολογιστές της ομάδας αυτής είχα αντιγράψει το λογισμικό («Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων»). Μου ζήτησαν, επίσης, και τους έδωσα και τρία αντίγραφα του λογισμικού (σε cd), ώστε να έχουν τη δυνατότητα στα πλαίσια του καταμερισμού να εκτελούν έργο και από το σπίτι τους. Αντί για τη μέθοδο *Print Screen* που είχαν στο μυαλό τους να χρησιμοποιήσουν τους υπέδειξα να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο των Windows *Εργαλείο Αποκομμάτων* το οποίο τους βοήθησε σημαντικά στην αντιγραφή των στιγμιότυπων του λογισμικού. Η ομάδα αυτή συνεργάστηκε άψογα και το τελικό αποτέλεσμα είναι αξιόλογο από πολλές απόψεις. Ο χρόνος αποπεράτωσης των εργασιών δεν υπερέβη τα προβλεπόμενα όρια και εκτιμώ ότι υπήρξε εργασία και στο σπίτι. Για την ολομέλεια προτάθηκε να παρουσιαστεί το αρχείο παρουσίασης.

Ο ΚΗΡΥΚΑΣ (3Η ΟΜΑΔΑ)

1. Ο Κλεόκριτος, σύμφωνα με τον Ξενοφώντα, είναι «*κήρυξ τῶν μυστῶν, μάλα εὐφῶνος*».
 - Στο επίθετο «*εὐφῶνος*», θα δίνετε την έννοια του «*καλλίφωνος*» ή του «*βροντόφωνος*». Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
 - Παράλληλα, να αναζητήσετε πληροφορίες και να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας μέσω μιας πολυτροπικής παρουσίασης (15-20 διαφανειών) για τα παρακάτω θέματα, στα οποία αναφέρεται ο Κλεόκριτος: α) Θυσίες β) Εορτές γ) Μυστήρια δ) Κηδεστία ε) έταιρία.
 - Μπορείτε να αξιοποιήσετε, εκτός των άλλων, την ενότητα «Θρησκεία-Θρησκευτικός βίος» του λογισμικού [Δημόσιος βίος στην αρχαία Ελλάδα](#), τις σελίδες 242-264 του βιβλίου του [Robert Flaceliere](#) (*Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων*) και την ελληνική [Wikipedia](#) και τους παρακάτω συνδέσμους: [\(1\)](#) [\(2\)](#) [\(3\)](#) [\(4\)](#) [\(5\)](#) [\(6\)](#)
2. Ο Κλεόκριτος, τονίζει τους κοινούς δεσμούς των Αθηναίων χρησιμοποιώντας λέξεις σύνθετες με 1ο συνθετικό την πρόθεση «συν».
 - Να βρείτε αυτές τις λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους.
 - Στη συνέχεια, αξιοποιώντας το λεξικό Liddell Scott των Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα ([λήμμα συν%](#)) να βρείτε κι άλλες παρόμοιες σύνθετες λέξεις, ώστε μαζί με τις λέξεις του κειμένου να σχηματιστεί κατάλογος είκοσι λέξεων.
3. Εικόνες από την κοινή συμβίωση και την κοινωνική ζωή, αποτυπώνονται συνήθως ανάγλυφα σε μάρμαρο ή ως παραστάσεις σε αγγεία.
 - Να δημιουργήσετε ένα κολλάζ (με τη βοήθεια του λογισμικού [Picasa](#)) με εικόνες παραστάσεων που θα αντλήσετε από το [διαδίκτυο](#).

- Ξένο πανεπιστήμιο δημιούργησε «κινούμενες» παραστάσεις αγγείων. Αφού παρατηρήσετε το σχετικό βίντεο ([συγγορευτές](#)) να σχολιάσετε θετικά ή αρνητικά το εγχείρημα.

Σχολιασμός υλοποίησης:

Η ομάδα αυτή κατασκεύασε ένα βίντεο (διάρκειας 7' λεπτών με εικόνες από τη συμμετοχή των αρχαίων σε εορτές, αγώνες και θυσίες) και ένα αρχείο παρουσίασης (δεκατεσσάρων διαφανειών που αναφέρεται στο εορτολόγιο, στα ιερά μυστήρια και στους θρησκευτικούς και συγγενικούς δεσμούς των αρχαίων). Το αποτέλεσμα είναι ικανοποιητικό από πολλές απόψεις. Για τις δραστηριότητες αυτής της ομάδας ο συντάκτης αναφέρει: «Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας υποστασιοποιούνται χάρη στις νέες τεχνολογίες, η προστιθέμενη διδακτική αξία των οποίων θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων, αναμένεται να αποτελέσει και το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του Φύλλου Εργασίας». Με βάση τα παραπάνω και συνεκτιμώντας τα αποτελέσματα θεωρώ ότι η πλειονότητα των στόχων επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό. Για την φάση της ολομέλειας προτίμησαν να παρουσιάσουν το βίντεο που δημιούργησαν το οποίο είναι, εκτός των άλλων και καλαίσθητο. Δεν το «ανέβασαν» όμως στο You Tube, ώστε να είναι προσβάσιμο, αλλά το ανέβασαν στο Wiki και φυσικά περιέχεται και στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη.

Ο ΚΗΡΥΚΑΣ ΚΑΙ Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ (4Η ΟΜΑΔΑ)

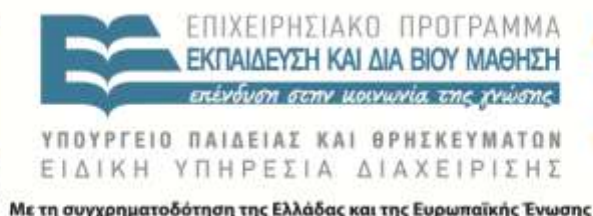
1. Στην ιστορία του Ξενοφώντα συνηθίζεται η παρουσία ένθετου ευθέος λόγου η έκταση του οποίου ποικίλλει, ανάλογα με τη σπουδαιότητα που αποδίδει ο ιστορικός στο γεγονός. [Στο κείμενό μας](#) έχουμε τη σύντομη αναφορά στα λόγια του μάντη και την εκτεταμένη αναφορά στον λόγο του Κλεόκριτου. Κάτι αντίστοιχο παρακολουθήσαμε και στη [δίκη του Θηραμένη](#). Εκεί ο ιστορικός καταγράφει σε ευθύ λόγο την κυνική παρέμβαση του Κριτία και την απέλπιδα προσπάθεια του Θηραμένη να πείσει τους βουλευτές να μην επιτρέψουν το δικαστικό πραξικόπημα. Να εντοπίσετε τις συγκεκριμένες τέσσερις αναφορές και να τις συγκρίνετε ανά ζεύγη, ως προς τη σπουδαιότητα, την έκταση, τις γλωσσικές επιλογές και την αποτελεσματικότητά τους. Το αποτέλεσμα να το καταγράψετε σε πίνακα με την παρακάτω μορφή.

Ευθύς λόγος	Σπουδαιότητα	Έκταση	Γλωσσικές επιλογές	Αποτελεσματικότητα
1.				
2.				
3.				
4.				

2. Με τα εμβόλιμα δραματικά επεισόδια, που παρεμβάλλει ο Ξενοφώντας η δράση μετατοπίζεται από τις συλλογικότητες σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Ο λόγος του Κλεόκριτου, αν και αυθόρμητος, δεν φαίνεται πρόχειρος, και περιέχει στοιχεία επίκλησης στο συναίσθημα, στη λογική και στοιχεία [προπαγάνδας](#). Εκτός από τα δομικά στοιχεία του λόγου, να εντοπίσετε τα συγκεκριμένα στοιχεία και στη συνέχεια να αποτιμήσετε τον λόγο του Κλεόκριτου, ως προς την αληθοφάνεια και την πειστικότητά του, σε ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας. Για την

απάντησή σας μπορείτε να αξιοποιήσετε και πληροφορίες που περιέχονται στα [ερμηνευτικά σχόλια](#) του σχολικού σας εγχειριδίου.

Σχολιασμός υλοποίησης:

Οι οδηγίες του συντάκτη σχετικά με τη δραστηριότητα της ομάδας αυτής οι οποίες και ελήφθησαν υπόψη για την υλοποίηση είναι οι παρακάτω:

« Ένα από τα σχήματα που επιλέγει ο Ξενοφώντας είναι και η μετάπτωση του πλαγίου λόγου σε ευθύ, όταν κάποια γεγονότα κρίνονται ως αξιόλογα ή σημαντικά. Παρόμοια μετάπτωση παρατηρήθηκε στη δίκη του Θηραμένη και είναι σε απόλυτη γνώση των μαθητών. Μια σύγκριση ανάμεσα στον λόγο του Κλεόκριτου και στον λόγο του Θηραμένη στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, αναμένεται να οξύνει την κριτική ικανότητα των μαθητών και να τους οδηγήσει σε γενικότερα συμπεράσματα για τον ιστορικό και τις επιλογές του.

Ο λόγος του Κλεόκριτου, επιστρατεύει όλες τις μορφές πειθούς, πλην της επίκλησης στην αυθεντία. Αν και έχει τη μορφή του πηγαίου ξεσπάσματος, είναι κατά βάθος ένας λόγος αποκάλυπτα προπαγανδιστικός. Οι μαθητές, βέβαια, δεν γνωρίζουν τους τρόπους πειθούς, αλλά δε χρειάζεται να τους παραπέμψουμε σε πηγές. Τις έννοιες της «λογικής» και του «συναίσθηματος», ας τις προσλάβουν με βάση το περιεχόμενο των λέξεων. Άλλωστε, το μείζον, εν προκειμένω, είναι η ανίχνευση και η ανάδειξη των προπαγανδιστικών στοιχείων του λόγου του Κλεόκριτου».

Στην ομάδα αυτή υπήρχαν μαθητές που ήταν καλοί στη γραμματική και συντακτικό και οι απαντήσεις τους υπήρξαν ικανοποιητικές. Δεν δημιουργήθηκε κάποιο αρχείο και όλες οι απαντήσεις δόθηκαν στο Wiki. Ως προς το χρόνο οι τρεις ώρες αποδείχθηκαν ενδεχομένως πολλές, αφού την τελευταία ώρα ήταν όλα έτοιμα και αναγκάστηκα να τους χρησιμοποιήσω ως βοηθητικούς σε άλλες ομάδες. Για τη φάση της ολομέλειας αποφασίστηκε να παρουσιάσουν αδρομερώς το σύνολο των απαντήσεών τους. Με δεδομένο ότι οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας, αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες περισσότερο σε επίπεδο συγγραφής και ελάχιστα ως ερευνητικό εργαλείο, το γεγονός ότι τηρήθηκαν τα χρονοδιαγράμματα και υπήρξε και περίσσεια

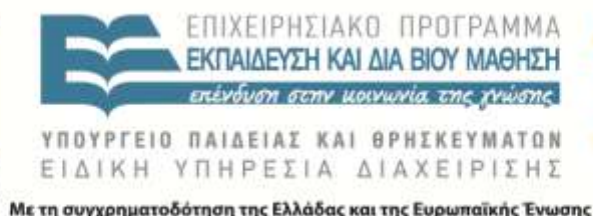
χρόνου με οδήγησε στο συμπέρασμα ότι ίσως τελικά να μην έπρεπε να αφαιρέσω καμιά δραστηριότητα, αλλά να ακολουθήσω το Φύλλο Εργασίας του συντάκτη στο σύνολό του, γιατί, εν πάση περιπτώσει, είναι κάπως προκλητικό για τις άλλες ομάδες, όταν μια ομάδα τελειώσει πολύ πιο νωρίς από τις άλλες ομάδες και περιάγεται ασκόπως στο εργαστήριο ή επιχειρεί να περιαχθεί σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

Η ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΤΥΡΑΝΝΩΝ (ΟΜΑΔΑ 5Η)

1. Στην προηγούμενη ενότητα ([δίκη του Θηραμένη](#)), παρακολουθήσαμε τον Κριτία, να συμπεριφέρεται, με έπαρση και κυνική αλαζονεία και να παραβιάζει ωμά τους νόμους που η ομάδα του θέσπισε. Στην ενότητα αυτή, αναφέρεται απλά ο θάνατός του. Αντίθετα, ένας ανώνυμος μάντης και ένας κήρυκας φαίνεται να «κλέβουν την παράσταση». Για τον θάνατο του Θηραμένη, ο Ξενοφώντας, αφιέρωσε αρκετές γραμμές από την ιστορία του, φροντίζοντας μάλιστα να τον «αποκαθάρει» από τις κηλίδες που τον στιγματίσαν, όταν πρωταγωνίστησε στις διπλωματικές διεργασίες για την παράδοση της Αθήνας (404 π. Χ.). Για τον Κριτία, την ψυχή του τυραννικού καθεστώτος καμιά αναφορά. Πιστεύετε ότι στην περίπτωση αυτή, μπορεί να εφαρμοστεί το [«μηδένα πρό τοῦ τέλους μακάριζε!»](#) του Σόλωνα; Να συγκρίνετε, λοιπόν, τον θάνατο των δύο ανδρών και να προχωρήσετε (σε ένα κείμενο 150 -200 περίπου λέξεων) στην εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων για την ανθρώπινη φύση και την κοινή μοίρα, τονίζοντας την ανάγκη ο άνθρωπος να παραμένει ενάρετος και σώφρων, αποφεύγοντας την απληστία και τη ματαιοδοξία.
2. Πιστεύετε ότι ο θάνατος του Κριτία, ο λόγος του Κλεόκριτου ή κάποιος άλλος παράγοντας συνετέλεσε στη διάσπαση των ολιγαρχικών και στην πτώση του λαομίσητου καθεστώτος των Τριάκοντα; Αφού απαντήσετε τεκμηριωμένα στο παραπάνω ερώτημα, στη συνέχεια να γράψετε δύο σύντομα κείμενα:
 - ο Τον μονόλογο ενός «ερήμου καί ταπεινοῦ» από τους Τριάκοντα.
 - ο Τον διάλογο ανάμεσα σε κάποιον πολίτη «ὅστις ἐπεποιήκει τι βιαιότερον» και εύλογα φοβάται και σε κάποιον «ὅστις ἐπίστευε μηδὲν ἡδικηκέναι» και εύλογα αναλογίζεται ως πού θα φτάσουν τελικά τα πράγματα.
 - ο Το κύριο νόημα που πρέπει να αναδειχθεί μέσα από τους διαλόγους είναι ότι τελικά οι τύραννοι δεν έχουν φίλους ([«δρυός πεσούσης πᾶς ἀνὴρ](#)

ξυλεύεται») κι ότι ποτέ δεν είναι αργά να δοθεί ευκαιρία στην ειρήνη και στη λογική. Για την απάντησή σας μπορείτε να λάβετε υπόψη πληροφορίες που αξιοποιήθηκαν στο πρώτο Φύλλο Εργασίας, (1) και πληροφορίες από τους παρακάτω συνδέσμους: (1 Λατινικά Γ' Λυκείου) (2 Αποσπάσματα από «Ιέρωνα»).

Σχολιασμός υλοποίησης:

Η πέμπτη ομάδα προσεγγίζοντας την ενότητα με φιλοσοφικό μανδύα, προχώρησε σε γενικές διαπιστώσεις και κρίσεις που αφορούν στην ανθρώπινη φύση και δημιούργησε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, έναν οπαδό του καθεστώτος και έναν ειρηνικό πολίτη. Ο διάλογος αυτός είναι πολύ ευρηματικός ως προς το περιεχόμενό του, ωστόσο είναι φανερό η προσπάθεια των παιδιών για επιτηδευμένο ύφος και επίσημο λεξιλόγιο, κάτι που ενδεχομένως απάδει στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Με τη δραστηριότητα αυτή ενσυναισθητικού χαρακτήρα εκτιμώ ότι κατέστη εναργέστερο το κλίμα που επικράτησε στο συνέδριο που αποφάσισε την καθαίρεση των Τριάκοντα. Παράλληλα, η ομάδα αυτή ανέδειξε, στο μέτρο του εφικτού βέβαια, το εφήμερο της ανθρώπινης δύναμης αλλά και τη ματαιότητα της επιδίωξής της, γεγονός που συνεπάγεται την υποχρέωση όλων μας για σύνεση και μετριοπάθεια. Και αυτή η ομάδα δεν παρήγαγε κάποιο αρχείο, αλλά εργάστηκε αποκλειστικά στο χώρο του Wiki και ολοκλήρωσε τις δραστηριότητές της εντός των τριών ωρών που είχαν προβλεφθεί. Για τη φάση της ολομέλειας η ομάδα επέλεξε να παρουσιάσει δραματοποιημένα τον πλαστό διάλογο που συνέγραψε με συλλογικές διαδικασίες. Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας, λόγω της φύσης των θεμάτων που αναδεικνύονται, αξιοποίησαν τις νέες τεχνολογίες περισσότερο σε επίπεδο συγγραφής και ελάχιστα ως ερευνητικό εργαλείο. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων, αποτέλεσαν για μένα το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του Φύλλου Εργασίας.

Ολομέλεια

Μετά από ανάπαυλα αρκετών ημερών, συγκλήθηκε στο εργαστήριο πληροφορικής η ολομέλεια, στην οποία οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Είχε μεσολαβήσει μία εκπαιδευτική εκδρομή και η κατάλληλη ημερομηνία που βρέθηκε ήταν η 17^η Φεβρουαρίου 2015. Στη φάση αυτή,

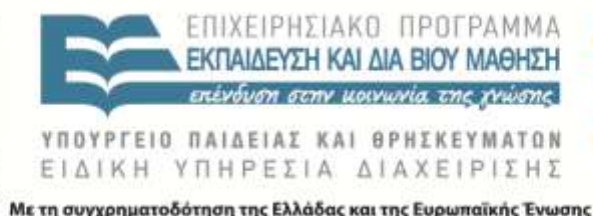
τα παιδιά ήταν κάπως διστακτικά στην αρχή, αλλά στη συνέχεια με αυτοπεποίθηση και καμάρι, παρουσίασαν δείγματα της δουλειάς τους και ακολούθησε συζήτηση που επεκτάθηκε σε πολλά ζητήματα που άπτονται της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών. Κάθε ομάδα είχε στη διάθεσή της χρόνο 8' λεπτών για μια σύντομη εισήγηση και δειγματική παρουσίαση κάποιας δραστηριότητας. Από τη συζήτηση φάνηκε ότι οι μαθητές αντιμετώπισα θετικά το όλο εγχείρημα, εκτίμησαν ότι υπήρξε μαθησιακό όφελος από την εμπλοκή τους με τις δραστηριότητες του σεναρίου, ότι η συνεργασία με τους συμμαθητές του απέβη πολλαπλά χρήσιμη και ότι καλό είναι τέτοιες προσπάθειες να συνεχίζονται. Στα αρνητικά εντόπισαν το γεγονός, ότι δεν ήταν εξοικειωμένοι με κάποια εργαλεία και αυτό τους δημιούργησε αρχικά κάποιο άγχος το οποίο επέτεινε η σκέψη ότι αυτού του είδους η προσέγγιση είναι μεν ενδιαφέρουσα και δημιουργική, αλλά η δαμόκλεια σπάθη της διαβόητης τράπεζας θεμάτων την καθιστά πολυτέλεια σε μια εποχή εξόχως ωφελμιστική. Ωστόσο, η συμπεριφορά των μαθητών έδειχνε ωριμότητα και εγώ έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος.

Για την συνολική αξιολόγηση του σεναρίου δεν δόθηκε κάποιο ερωτηματολόγιο στους μαθητές για συμπλήρωση, αλλά συνεκτιμήθηκε η διάθεσή τους, η ποιότητα των απαντήσεών τους, η επίδοσή τους στι αυτοματοποιημένες ασκήσεις και η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων σε συνδυασμό με τη λειτουργικότητα της διαδικασίας. Όλα αυτά με οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι η πλειονότητα των στόχων επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για λόγους μεθοδολογίας τα Φύλλα Εργασίας έχουν ενσωματωθεί στην προηγούμενη ενότητα.

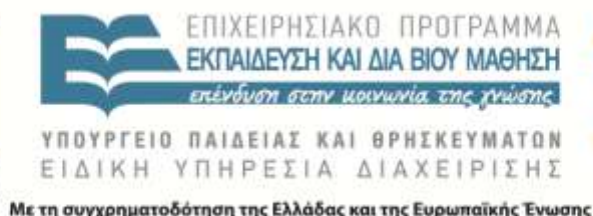

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο αυτό, χωρίς να διαφοροποιηθεί ως προς τις δραστηριότητες και το περιεχόμενο, θα μπορούσε να έχει άλλη μορφή. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο Φύλλο Εργασίας θα μπορούσε να είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα και στο τέλος να είναι υποχρεωτική η σύγκληση της ολομέλειας για διάχυση των αποτελεσμάτων στο σύνολο των μαθητών. Στην περίπτωση αυτή το κείμενο θα χωρίζονταν σε πέντε (05) και όχι σε τρεις (03) υποενότητες και σε κάθε ομάδα θα αντιστοιχούσε μικρότερο σε έκταση κείμενο. Στην περίπτωση αυτή θα υπήρχε αρκετός χρόνος για την πληρέστερη κατάκτηση του κειμένου, ωστόσο όμως δεν θα υπήρχε συνολική αντίληψη για το περιεχόμενο της ενότητας. Επίσης, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν περισσότερο οι πληροφορίες και οι σύνδεσμοι που πλαισιώνουν το οικείο κεφάλαιο της εμπλουτισμένης ψηφιακής έκδοσης του σχολικού εγχειριδίου. Τέλος, θα μπορούσε να ενσωματωθεί στο βασικό κορμό του σεναρίου, η διδασκαλία φαινομένων γραμματικής και συντακτικού που κυριαρχούν στο κείμενο, όπως ή σύγκριση και τα παραθετικά.

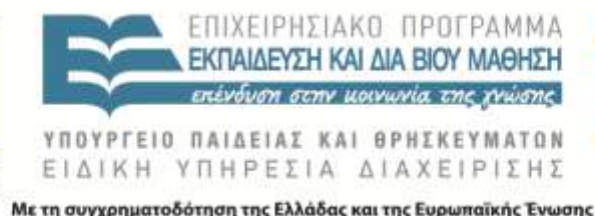
Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Στην οικεία ενότητα του συνταγμένου σεναρίου από τον συντάκτη του αναφέρονται τα εξής: «Ενδεχομένως, τα Φύλλα Εργασίας να φαίνονται φορτωμένα και να προοιωνίζονται την πρόωρη κόπωση των μαθητών, ωστόσο όμως το σενάριο δεν υλοποιείται ερήμην της σχολικής πραγματικότητας. Η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στο Λύκειο, λόγω της λειτουργίας της τράπεζας θεμάτων, αντιστρατεύεται κάθε κατάκτηση γνώσης ή δεξιότητας που δεν είναι άμεσα μετρήσιμη, εξαργυρώσιμη βαθμολογικά. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν μπορούσε να αγνοηθεί η γλωσσική διάσταση του πρώτου Φύλλου Εργασίας για την οποία αναλώνεται το μισό του χρόνου του σεναρίου. Ενδεχομένως να παραβιαστούν τα προβλεπόμενα χρονικά όρια, λόγω αδυναμίας των μαθητών να ανταποκριθούν στο

επίπεδο των δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση αυτή ο διδάσκων μπορεί να αφαιρέσει ή να τροποποιήσει κάποιες δραστηριότητες, αν κρίνει ότι με τον τρόπο αυτό θα ξεπεραστούν αδυναμίες ή πρόσκαιρες δυσκολίες. Αν οι μαθητές δε μπορούν να χειριστούν τα προτεινόμενα λογισμικά, ο διδάσκων θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα να τους εκπαιδεύσει, σε χρόνο εκτός σεναρίου».

Πράγματι, αποδείχθηκε ότι είναι αδύνατο να υλοποιηθεί το σύνολο του σεναρίου εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων. Για τον λόγο αυτό αναγκάστηκα να κάνω κάποιες τροποποιήσεις και κάποιες περικοπές στα Φύλλα Εργασίας, επιδιώκοντας να διατηρήσω την οπτική και τη λογική που το διέπει, αλλά και την ισορροπία του. Ειδικά από το τελευταίο Φύλλο Εργασίας αφαίρεσα κάποιες δραστηριότητες, που έκρινα χρονοβόρες ή ασύμμετρου οφέλους. Έχοντας, βέβαια, και την εμπειρία της εφαρμογής, θεωρώ ότι ίσως ήταν προτιμότερο να περιοριστεί η ενασχόληση με το γλωσσικό μέρος (ή και να αγνοηθεί τελείως και να διδαχθεί με τον παραδοσιακό τρόπο) και να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στο καθαρά δημιουργικό του μέρος, χωρίς να αφαιρεθεί κάποια δραστηριότητα. Διατέθηκαν συνολικά επτά διδακτικές ώρες, όσες περίπου θα απαιτούνταν και από μια συμβατική διδασκαλία και, επομένως, δε μπορεί να ειπωθεί ότι υπήρξε σοβαρή εκτροπή από τα οριζόμενα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Από την άλλη, οι απαντήσεις των μαθητών και ο τρόπος που εργάστηκαν, αποδεικνύουν ότι το σενάριο τους ενέπλεξε σε υπερβατικές διαδικασίες που απουσιάζουν από το σημερινό σχολείο. Τα παιδιά με εξέπληξαν με τη διάθεσή τους και την ωριμότητα με την οποία εργάστηκαν. Η κίνηση στο Wiki θυμίζει πραγματικό μελίσσι. Αυτό δείχνει ότι το σενάριο, ως προς τη θεματική του, τους μαθησιακούς πόρους, τα μέσα και τα εργαλεία που προτείνει είναι και λειτουργικό και υλοποιήσιμο. Έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος από το όλο εγχείρημα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Dewald, C. "The Construction of Meaning in the First Three Historians". Στο *A Companion to Greek and Roman Historiography*. 2007. Marincola (ed.). Malden, MA ; Oxford : Blackwell Pub.
- Gray, V. 2007. "Narrative manner in Xenophon's more routine". *Hellenica* 342.
- Flacelier, R. 1987. *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων*. Αθήνα: ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ.
- Hanson, V. D. 2007. *Πελοποννησιακός πόλεμος* (Μετάφραση: Άγγελος Φιλιππάτος). Εκδόσεις Λιβάνης.
- Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. Λονδίνο: Arnold.
- Γιάννου, Τ. 2011. (Μάιος). «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104-128.
- Θεοδωρόπουλος, Τ. 2004. *Το μυθιστόρημα του Ξενοφώντα*. Ωκεανίδα.
- Κακριδής, Ι. Θ. 1966. *Το μεταφραστικό πρόβλημα*. Αθήνα: Η βιβλιοθήκη του φιλολόγου.
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Μερτζάνης, Ι. 2010. *Ο Πελοποννησιακός πόλεμος*. Βεργίνα.

Μπαγιόνας, Α. 1980. *Η θεωρία της ιστορίας από τον Θουκυδίδη στον Σαρτρ*. Θεσσαλονίκη, Πανεπιστημιακές παραδόσεις σελ. 3-5.

Πόλκας, Λ. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf (1/10/2012)

Τσάφος, Β., 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο